

je považován v Indii i v Evropě za nejpřednějšího sanskrtského básníka. Žil asi v 5. století našeho letopočtu. O jeho životě se dochovala jen fantasticky zkreslená podání. Jeho dílo, prodchnuté klasickým smyslem pro harmonii, udržuje rovnováhu mezi poesíí lidovou a vyumělkovaností pozdějších básníků. Připisují se mu dva eposy, „Kumárasambhava“ (Zrození boha války) a „Raghuvansa“ (Píseň o rodu Raghuově), a dvě rozsáhlé lyrické básně, „Rtusamhára“ (Kruh ročních období) a „Méghadúta“ (Oblak poslem); první z těchto lyrických básní přeložil do češtiny Pavel Poucha ve spolupráci s Pavlem Eisnerem pod názvem „Šestero ročních počasí“, druhou, „Oblak poslem lásky“, Oldřich Friš.

Z jeho tří dramát přeložil veselohru „Málavikágnimitra“ (Málaviká a Agnimitra) Josef Zubatý r. 1893, „Abhidžňánašakuntalá“ (Poznávací znamení Šakuntalino) přeložil r. 1871 Čeněk Vyhnis a po druhé bylo přebásněno Františkem Hrubínem r. 1944 pod názvem „Ztracený prsten“, třetí Kálidásovo drama, „Vikramórvašja“ (Vikrama a Urvaši), přeložil F. Fait jako „Urvaši a statečnost“.

ZTRACENÝ PRSTEN

(Šakuntalá)

STÁTNÍ NAKLADATELSTVÍ
KRASNÉ LITERATURY A UMĚNÍ
Praha 1961

Indická tradice staví bez rozpaků Kálidásu na první místo mezi svými básníky. V Evropě se Kálidása stal zosobněním nejlepších a nejživotnějších tradic domácí indické kultury a jeho dílo vyvrcholením vývoje, jež tato kultura během mnoha staletí prodělávala.

O životě básníkově nevíme vlastně nic. Snad žil v 5. stol. n. l., ale ani to není jisté. Zachovaly se o něm jen příběhy z pozdější doby, často plné fantastických údajů. Tak indický historik Tāranātha vypravuje, že Kálidása byl původem bráhman, příslušník nejvyšší kasty. Záhy však osiřel, a tu se ho ujali pastýři krav, mezi nimiž hoch prožil své mládí. Jako mladík vynikal neobyčejnou tělesnou krásou, byl však nesmírně hloupý.

V té době rozhodl se banárský král provdat svou dceru Vāsantí za učeného Vararučiho. Princezna však nechtěla o svatbě ani slyšet; domnívala se, že Vararuči se jí v učenosti zdaleka nevyrovná. Od-mítnutý nápadník se rozhodl potrestat pyšnou princeznu. Jednoho dne spatřil krásného pasáka krav, jak usekává větev stromu, na níž seděl. Když viděl, jak je hloupý, uzrál v jeho mysli plán pomsty. Dal hocha zavolat, umýt a obléknout do šatu bráhmanského učence. Potom mladíka naučil jistému posvátnému

výroku, který měl přednést před králem; přikázal mu však zároveň, aby nikomu na žádnou otázku neodpovídal - tak že dosáhne nejvyššího štěstí.

Pastýř poslušen rady Vararučiho zachovával mlčení, ale místo posvátného výroku, v němž bylo obsaženo přání zdaru, pronesl nesmyslné slovo, které však pohotový Vararuči vyložil jako iniciály důmyslného pozdravu.

Pasák je nyní určen princezně za manžela. Jako ženicha jej vodi po všech chrámech; mladík se statečně drží Vararučiho rady a na všechny dotazy zachovává vznešené mlčení. Jednoho dne však spatří na vnější chrámové zdi vyobrazení různých zvířat. Neovládne se, když mezi nimi vidí svá oblíbená zvířata, a cítí se opět jako pasák dobytka.

Princezna je odhalením hanebné lsti zdrcena. Marně se pokouší naučit svého manžela něčemu z gramatiky. Posílá jej tedy denně pryč, pro květiny na oltář bohyně Kálí. Mladík koná tuto službu s takovou láskou a oddaností, že si získá přízeň bohyně, která se konečně nad ním slituje a obdaří jej neobyčejnou výmluvností a moudrostí. Tak se z neuzdělaného pastýře stává duchaplný básník, jenž z vděčnosti a úcty k milostivé bohyni přijal jméno Káli-dása, což znamená „otrok (bohyně) Kálí“.

Tak psal o Kálidásově životě uznávaný indický historik! Podobných vyprávění kolovalo mnoho po celé Indii. Zdá se však, že historické jádro se skrývá ve vyprávění o mládí Kálidásově. Většina mladších pramenů pak potvrzuje domněnku, že Kálidása byl učený bráhman, který ve své době byl autoritou v logi-

ce, gramatice a zvláště v poesii. Na historickém podkladě je snad založeno také tvrzení, že určitou část svého života strávil v cizině; dosti přesvědčivá je zpráva o jeho pobytu na Cejlonu. Anekdoty dochované tradicí líčí Kálidásu jako muže neobyčejně utipného, bystrého a pohotového, který dovedl rychle doplnit nedokončený verš či důmyslně objasnit temné místo v neznámé básni.

Život velikého básníka spadá do období, kdy nad značnou částí Indie panovala dynastie Guptovců, která provedla sjednocení velké části země v jednu mohutnou říši. Vláda Guptovců se vyznačovala nebyvalým rozkvětem politickým, hospodářským i kulturním. Vzrůstala města, bohatl dvůr i feudální šlechta, v jejichž rukou se soustřeďovaly daně z rozsáhlých území, a zdárně se rozvíjel obchod domácí i zahraniční. O tom svědčí zejména osobitý styl guptovské architektury a umělecky zpracované mince.

Ani literatura nezůstávala pozadu. Kálidása žil v době pilné a podnětné tvůrčí práce. To platí jak o poesii, tak o dramatu, v němž stejně jako v milostné lyrice zaznívají vedle posvátného jazyka staroindického - sanskrtu - též literární formy středoindických dialektů hovorových, tak zvaných prákrtů. Kálidása tedy nestojí se svým dílem osamocen v šeru historie. Je spíše hvězdou první velikosti na zářivém nebi velkých literárních zjevů starověké Indie. Jeho dílo pouze dovršuje staletou tradici mistrů slova, jím dosahuje veliký odkaz minulosti svého naplnění. Nikdy se však nesnížil k pouhému krasořečnění a nabubřelým frázím nebo lichotkám, jako mnozí jeho současníci, kteří si

tak chtěli získat panovníkovu přízeň. Jeho vyzrálá a vyrovnaná poesie dýchá klidem a harmonickou pohodou, která byla nejcennějším přínosem básnickové době.

Guptovská doba ohlašuje rozkvět ortodoxního nábožensko-filosofického směru staroindického, nazvaného podle jeho tvůrců a nositelů bráhmánismus, jenž vycházel z učení nejstarších literárních a náboženských památek staroindických. Pod jeho vlivem stála všechna tehdejší věda i umění. Ani tvorba Kálidásova nečiní výjimku, třebaže svým významem přesahuje rámec běžných děl té doby. Ba naopak - právě v Kálidásově díle ožívují nejvýrazněji posvátné tradice národní, jež básník přetváří podle chápání své doby.

Bráhmanský světový názor pronikal i do otázek správy státu a věcí veřejných. Ve vědě i kultuře jsou podle něho tvůrčím principem bráhmáni, nejvyšší kasta kněží a obětníků. Oni jsou tvůrci a nositeli věd, jako je právo, politika, gramatika a přirozeně filosofie. Podle jejich představ je zformován stát. Povinnosti krále se omezují na ochranu poddaných, dobývání nových území a poslušnost vůči bráhmanským rádcům. Všude vidíme ideální řád: daně a poplatky jsou spravedlivě rozdělovány, soudcovská pravomoc je zastávána s nejvyšší svědomitostí a nic neruší šťastný a spokojený život královských poddaných. V učení bráhmánismu je nutno hledat i základní prvky Kálidásova světového názoru. Důležitou motivací je u něho zbožnost. Často nás ve svých dílech zavádí do stinných hájů kajícníků, s tradiční úctou líčí mnohotvárný bráhmanský pantheon, vyvolává znovu k živo-

tu postavy velkých světců minulosti a opěvává legendární osobnosti statečných a zbožných králů. Tímto tónem jsou nesený zejména oba Kálidásovy eposy, „Kumárasambhava“ (Zrození boha války) a „Raghuvansha“ (Píseň o rodu Raghuově). Až na nepatrné ukázky nebylo z těchto děl přeloženo do češtiny dosud nic.

Mnohem lépe jsme na tom u nás s Kálidásovou lyrikou. Je pravým skvostem jeho tvorby, a obě lyrické básně „Rtusamhára“ (Kruh ročních období) i „Méghadúta“ (Oblak poslem), ukazující vyzrálého básníka v plném rozmachu tvůrčí síly, byly přeloženy do češtiny již několikrát.

Kromě mistrovství básnického byl Kálidása též proslaveným znalcem umění hudebního. Schopnost spojit slovo mluvené s hudbou, tancem a zpěvem dokázal ve své tvorbě dramatické. Ani zde není pochyb o tom, že měl řadu předchůdců; sám se o nich zmiňuje. Trojicí jeho dramat dosahuje však i tato tvorba svého vrcholu. A právě dramatická tvorba je jak v Indii, tak na Západě ceněna z klasického indického písemnictví všemi znalci nejvýše.

Nejšťastněji je spojeno drama se zpěvem a tancem ve hře „Vikramórvašija“ (Vikrama a Urvaši), kde je Kálidásovo hudební umění zdůrazněno nejsilněji. Ukázkou komorního stylu je veselohra „Málavikágnimitra“ (Málaviká a Agnimitra), jejíž styl i forma jsou přizpůsobeny prosté harémové zápletce - lásce krále Agnimitry a krásné Málaviky, dívky z královského rodu, která se skrývá na jeho dvoře jako tanečnice, aniž kdo tuší její původ. Toto drama bylo do češtiny pečlivě přeloženo Josefem Zubatým již v roce 1893.

O věrné lásce a jejím strádání vypráví nejproslulejší z trojice Kálidásových dramát, slavná „Abhidž-
nánašakuntalá“ (Poznávací znamení Šakuntalino),
zvané často jen „Šakuntalá“ nebo „Ztracený prsten“.

Osudové drama o nešťastné kletbě, která způsobila
rozloučení krále Dušjanty a jeho mladé choti Šakun-
taly, o jejich strastech a konečném shledání stojí na
půdě bráhmanismu, se všemi jeho zázraky, zbožností,
nadpřirozenými silami a nebeskými světy. Setkáme
se tu rovněž se všemi charakteristickými rysy staroin-
dického dramatického umění (o tom blíže viz úvod
k překladu Šúdrakova dramatu Hliněný voziček,
Světová četba sv. 219), jež nám tak často brání
uvádět ve větší míře tato díla na evropských jevištích.
Přesto však každá věta, každý obraz tohoto dramatu
prozrazuje dokonalým provedením nedostižného mis-
tra, jenž všechn svůj cit, umění a bohatou fantasií
vdechl do tohoto kouzelného snu, který je spíše pohád-
kovou vidinou než skutečností.

Šakuntalá je vrcholem Kálidásova díla, vrcholem
jeho slávy. Když se její první překlady rozšířily mezi
literáty romantické Evropy, vyvolaly bouři nadšení
a obdivu. Její vstup na evropskou půdu přivítal
Goethe těmito plamennými slovy:

Chci-li květiny časné i plody pozdního léta,
chci-li vůni a chuť, chci-li, co výživnost má,
chci-li nebe i zem ve zvuk jediný vměstnat - tvé jméno,
Šakuntalo, já díím, tím je už řečeno vše.

(Překlad Otokara Fischera)

Chceme-li správně docenit Kálidásovu osobnost,
musíme vzít v úvahu všechny okolnosti, jež hrály při
vytváření jeho díla podstatnou úlohu. Kálidása stojí
uprostřed dlouhého vývoje staroindické poesie. Jeho
tvorba udržuje rovnováhu mezi prostou poesíí lidovou
a vyumělkovaností pozdějších básníků. Jeho dílo
plnou měrou splňuje požadavky teoretiků, kteří úspěch
básníka viděli ve splnění tří předpokladů: ve vro-
zené intuici, velké učenosti a v neumdlévající píli.
Mistrovství v používání vnějších jazykových pro-
středků, libozvučná řeč a dokonalé ovládnutí složitých
metrických forem učinily jeho dílo vzorem pro gene-
race budoucí, které po mnohá staletí čerpaly z nepře-
berné pokladnice jeho umění.

Pro nás má Kálidásova tvorba i jiný význam. V je-
ho díle k nám hovoří živá Indie, země a její lid. Den-
ní život a mluva Kálidásova lidu je prostá a jadrná.
Básník sleduje jeho zájmy a názory a pranýřuje po-
výšenost královských úředníků, jejich hrubost vůči
poddaným a poníženou zkroušenost před nadřízený-
mi. Také scény humorné slouží často k vyjádření
autorova názoru nevinnou formou; postavy a humor
Kálidásových dramát jsou přitom čerpány z denního
života tržiště a ulic se všemi jeho radostmi a žaly.
Proto je i dnes dílo „indického slavíka“, jak Indové
Kálidásu nazývají, působivé a živé, a právem je mů-
žeme řadit k největším výtvorům světové literární
tvorby.

Ivo Fišer

ZTRACENÝ PRSTEN

— 3 —
Ztracený prsten

OSOBY

KRÁL DUŠJANTA

ŠAKUNTALÁ

ANÁSÚJÁ

PRIJAMVADÁ

} *kajícnice*

MATHAVJA, *králův šašek*

KANVA, *představený kajícníků*

GAUTAMÍ, *stará kajícnice*

ŠARNGARAVA

ŠARADVATA

} *kajícníci*

DURVÁSÁS, *světec*

MARÍČA

ADITI

} *božstva*

MÁTALI, *Indrův vozataj*

CHLAPEC

KARABHAKA, *královnin posel*

VOZATAJ

LOVČÍ

DVEŘNÍK

DOMÁCÍ KNĚZ

} *králův*

VÉTRÁVATÍ, *strážkyně dveří*

KOMORNÍK

DVA HLASATELÉ

DVĚ ZAHRADNICE

VELITEL STRÁŽE

DVA STRÁŽCI. MUŽ

ŘEDITEL HRY

KAJÍCNÍCI A KAJÍCNICE

PŘEDEHRA

ŘEDITEL DIVADLA (*pronáší modlitbu*)

Ó velký bože Šivo, prosíme tě,
ochraň nás ve svých osmi podobách,
ty, který kráčíš v zimě jako v létě
a rozhrnuješ hvězdy jako prach!
Jsi voda, první boží dílo,
jsi oheň, v němž se oběť přináší,
jsi slunce, které oheň zapálilo,
jsi vzduch, v němž vítr oheň roznáší,
jsi ether, kterým hvězdy zvoní,
jsi luna, kterou moře objímá,
klíč klíčení, a letos jako loni
zem na věky se v tobě ujímá,
jsi dech a tebou země dýchá,
když zatajíš se, vládne všude strach,
ó Pane hudby, šepotu i ticha,
ochraň nás ve svých osmi podobách!

Obrací se k zákulisí

Paní, už jsi ustrojena?

HEREČKA (*představitelka Šakuntaly, vejde*)

Co si přeješ?

ŘEDITEL

Dáváme hru Šakuntalá od Kálidáasy. V našem divadle se sešli lidé vzdělaní, a proto chci, aby herci hráli jako nikdy předtím, aby ukázali své pravé umění.

HEREČKA

Zdaří-li se představení, bude to jenom tvou
zásluhou - jako vždycky!

ŘEDITEL

Ale víš dobře, že největší umělec si nedůvěřuje,
dokud potlesk nestrhne s jeho díla závoj pochyb
a úzkosti.

HEREČKA

Ano... vím. A jak mám tedy začít?

ŘEDITEL

Písní! Písní si nakloníš sluch obecnstva.

HEREČKA

A jakou písní?

ŘEDITEL

Blíží se léto, tedy písní o létě, o čerstvé vodě,
o vánku z lesů, o vůni, v jejíž náruči se chvějí
včely, o ženě v stínu vějíře, o louce v horách,
o lesích, jež se propadají v dřímotu, o spánku,
který sedá na víčka, když večer přihnul stíny...

HEREČKA

Ach, jak je léto krásné!

Zpívá

Léto je jak krásný vzdech,
včely bzučí na jasmínu
a dívka se nad bystřinu
sklání s květy ve vlasech.

Léto opojilo včely,
včely hudbou opojí
ženu v bílém závoji,
s kterou o vůni se dělí.

Léto je jak krásný vzdech,
včely bzučí na jasmínu
a dívka se nad bystřinu
sklání s květy ve vlasech.

ŘEDITEL

Zpívalas krásně. Krásně - až diváci zatajili dech.
Tvá píseň dojala i mne. Jaký kus to chceme
předvést?

HEREČKA

Hru o Šakuntale, kterou vybral sám.

ŘEDITEL

Ach, skoro jsem to jméno zapomněl. Tak mne
opojil tvůj zpěv, jako zde toho krále opájí honba
za štíhlou gazelou.

*Vůz s králem Dušjantou a vozatajem: Prudká jízda.
Krajina letí kolem nich. Král drží v ruce luk a šíp.
Pronásleduje gazelu.*

VOZATAJ

Když tě, můj králi, vidím, zdá se mi, jako by
sám bůh Šiva stíhal gazelu.

KRÁL

Ach, zavedla nás daleko! Jak půvabně se ohlíží -
a my jsme jí v patách. A něžná stébla, která
cestou okusovala, padají na zem z jejích úst,
ta stébla, která měří její strach. Už neutíká -
letí na křídlech úzkosti... až se očím ztrácí...

VOZATAJ

Zmírnil jsem rychlost přes nerovnou půdu.
Přeběhla nás. Však počkej - na rovině! Nám
křídla narostou a jí je vítr vezme.

KRÁL

Puť otěže!

VOZATAJ

Už jsem je povolil, nevidíš?

KRÁL

Dálka je teď v koních, ve voze, v nás ... nebe,
slunce a zeleň splynuly a šedou bystřinou se
ženou. A teď ji skolím, teď, teď!

HLAS (za scénou)

Ó, zadrž, králi! Nezabíjej!

VOZATAJ

Poustevníci se postavili mezi nás a gazelu.

KRÁL

Zastav koně!

VOZATAJ

Ano, pane! (Zastaví koně.)

Objeví se háj.

POUSTEVNÍK (který vyšel se dvěma druhy)

Králi, to zvíře patří nám. Tvá zbraň ať chrání
utiskované a nezabíjí nevinného!

KRÁL

Máš pravdu. (Odhodí luk a šíp.)

POUSTEVNÍK

To je tvá čest! Jsi světlem rodu Puruovců!

DRUZÍ POUSTEVNÍCI

A jeho slávu ponese tvůj syn!

KRÁL

Děkuji vám.

POUSTEVNÍK

A zde na břehu Máliní je domov Kanvy. Máš-li
čas, vejdi do jeho poustevny a buď naším hostem,
ochranitelem!

KRÁL

Kanva je doma?

POUSTEVNÍK

Šel obětovat, aby odvrátil neštěstí, které hrozí
jeho dceři Šakuntale. Pojď, navštiv jeho poustev-
nu, teď se Šakuntalá sama stará o hosty.

KRÁL

Ctím jejího otce a poprosím ji, aby mu řekla o mé úctě k němu.

K vozataji

Dej pít koním a ozdoby mi zatím podrž. (*Dá mu své klenoty.*) Zde v posvátném háji a v pous-
tevně, která očistí naše srdce, nesluší se člověku
odívat se světskou nádherou.

VOZATAJ

Ano, pane.

KRÁL (*pokročí a rozhlíží se*)

Ach, jaký je tu klid! Ale proč se zachvělo mé
pravé ramě? Což i zde, v tom tichu, si našla
místo láska? Ale ať! Co se má stát, ať se stane!

ŠAKUNTALÁ (*za scénou*)

Sem pojďte! Anasújo, Prijamvado!

KRÁL (*se rozhlíží*)

Ach, dívky přišly zalít stromky. Jak jsou půvab-
né ty mladé kajícnice. Takové krásy královský
dvůr neviděl. Jak zahanbí něžné lesní květiny
pyšné květy mých zahrad. Nevidí mne. Vy-
slechnu, co si povídají.

*Vstoupí Šakuntalá se dvěma družkami a zalévají
stromky.*

ŠAKUNTALÁ

Sem, Anasújo! Semhle, Prijamvado!

ANASÚJÁ

Ach Šakuntalo, stromky kajícnic
má srdce tvého otce více rádo
než vlastní dceru.

PRIJAMVADÁ

Ano, jistě víc!

ANASÚJÁ

Tvé něžné ruce stromky zalévají,
a zatím, sama křehčí jasmínu,
bys měla čekat, až se půlnoc v háji
položí k tobě tváří do stínu,
závojem rosy přikryje tě celou
a usne s tebou nad zbloudilou včelou.

ŠAKUNTALÁ

Kdyby mi otec nerozkázal, věř,
zalévala bych sama v našem háji,
svou sestrou Šakuntalu nazývají
květina, tráva, listí, strom i keř.

Zalévá květiny.

KRÁL (*tiše*)

To je dcera Kanvova! Proč spoutal to krásné
tělo slibem kajícnosti, proč ji nutí k práci? Což
se může něžný list lotosu zaříznout do tvrdého
pně jako nůž? - Snad mne tu mezi stromy
nevidí.

ŠAKUNTALÁ

Ach, jak jsou šaty z lýka těsné!

PRIJAMVADÁ

Ano!

Však lýko za to přece nemůže,
ale tvá ňadra!

ANASÚJÁ

Pohled na růže,
na nahém slunci oddychnou si ráno,
ale když těžká noc je přikryje...

ŠAKUNTALÁ

Ach Anasújo, uvolni mi je!

ANASÚJÁ *jí uvolňuje šat.*

KRÁL

Dívky mají pravdu! Ale květ je v prosté trávě
půvabnější. A vůně růží za noci ještě opojnější.

ŠAKUNTALÁ

Pohledte — tamten strom tak tiše na mne kývá.
Vítr jím proběhl jak srdcem zpěv.
Jde ke stromu.

PRIJAMVADÁ

A zpívá.

Stůj chvíli u něho. Tak! Jako by se teď
připjala líbezná liána k jeho kmeni.
Stůj chvíli!

ŠAKUNTALÁ

Lichotíš mi.

PRIJAMVADÁ

Ano, v okouzlení.

ŠAKUNTALÁ

Ach Prijamvado, mlč! Hle, včelka! Včelko, leť!

KRÁL

Prijamvadá má pravdu! Líbezná liána, obsypaná
květy, které vydechlo mladé tělo jako ratolest.

ANASÚJÁ

Hleď, Šakuntalo, tvoje liána,
dala jí jméno *Ta, jež svítí lunou.*

A mangový strom chrání pod korunou
svou křehkou choť! Ach, jak je oddaná!
Tys na ni zapomněla?

ŠAKUNTALÁ

Ale ne!

Jde k liáně.

Na tebe, milá sestro, Šakuntalá
už nikdy nezapomene.

Ten krásný čas, kdys prvně milovala
a travou přišla luna s pochodní
a háj ti šeptal: jen se rozhodni! —
a strom tvou láskou omládl a kvete
a v tichém snění se tu milujete.

Zamyslí se.

PRIJAMVADÁ *(k Anasúje)*

Víš, o čem Šakuntalá sní?

ANASÚJÁ

To nevím!

PRIJAMVADÁ

Sní, že křehká, bezbranná
si najde chotě jak ta liána.

ŠAKUNTALÁ *(rozhněvaně)*

Tohle si přeješ, Prijamvado, ty!

KRÁL *(tiše)*

Kéž by její matka byla z jiné rodiny než otec!
Pak bych se o ni mohl ucházet. Srdce mi říká,
že je mi souzeňa, jinak by po ní tolik netoužilo.

ŠAKUNTALÁ

Podráždila jsem kapkou vody včelu.

Píchne mě! Píchne...

PRIJAMVADÁ

Letí k tvému čelu

tak jako k půvabnému květu. Stůj!
Neoháněj se!

KRÁL

Jen si poletuj,
bzuč u něžného ouška, šťastná včelo,
když moje srdce láskou oněmělo,
tys našla pravou cestu k půvabům,
k vlasům a k očím, k jejím sladkým rtům.

ŠAKUNTALÁ

Už se jí, milé sestry, neubráním,
ach, pomozte mi!

Rozhlíží se.

Už je tady zas.

ANASÚJÁ *(se směje)*

Zavolej krále!

PRIJAMVADÁ

Utíkej si za ním,
je naším ochráncem.

KRÁL *(tiše)*

Teď je můj čas.

Váhá.

Nesměji však poznat, že viděly krále!

ŠAKUNTALÁ

Už je zas tady!

KRÁL *(se přiblíží)*

Kdo chce ublížit
bezbranným dívkám?

Všechny se uleknu.

PRIJAMVADÁ

Vzácný pane, klid!

ANASÚJÁ

Sestra se bojí včelky.

Ukazuje na Šakuntalu.

KRÁL

Nenadále

jsem vstoupil, krásné dívky, mezi vás.

K Šakuntale

Neruším dílo pokání?

ŠAKUNTALÁ *není schopna slova.*

ANASÚJÁ

Ó pane,

buď vítán! Šakuntalo!

ŠAKUNTALÁ *mlčí.*

ANASÚJÁ

Slyšelás?

Jdi, přines ovoce — dnes natrhané.

KRÁL

Už splnily jste svoji povinnost.

Ta vlídná slova stačí.

PRIJAMVADÁ

Jsi náš host.

Zde ve stínu si odpočiň!

KRÁL

Jen chvíli!

Vy jste se jistě také unavily.

ANASÚJÁ

Je tu host, Šakuntalo, neslyšíš?

Pojď, sedneme si k němu.

Sedají si.

Semhle, blíž!

Či nedbáš svaté povinnosti k hostu?

ŠAKUNTALÁ *(tiše)*

Jako bych přišla k větrnému mostu
a po něm kráčí ke mně sladký cit,
jenž nemá místa zde, v tom svatém háji.

KRÁL (*se na ně dívá*)

Krása a mládí se tu potkávají.

Jak vám to sluší! Chtěl bych tady žít!

PRIJAMVADÁ (*tiše k Anasúje*)

To obyčejný člověk jistě není.

Hleď, jak se chová — a ta jeho řeč!

ANASÚJÁ (*tiše k Prijamvadě*)

Já se ho zeptám.

Hlasitě

Vaše okouzlení

na místě bylo by snad jinde, leč
zde, kde se ženy všeho světa vzdaly...

Kdo jsi ty? Kde tě králem nazývali?

Kde naříkají, že jsi odešel?

A proč jsi zrovna v tahle místa přišel?

ŠAKUNTALÁ (*tiše*)

Jako by teď byl mou otázku slyšel.

KRÁL (*k sobě*)

Mám se dát poznat?

K dívkám

Král mě poslal, chtěl,

abych se přesvědčil, zda nerušeně
můžete konat dílo pokání.

ANASÚJÁ

Věděly jsme, že král nás ochrání.

Prijamvadá a Anasújá pozorují krále a Šakuntalu.

PRIJAMVADÁ (*tiše k Šakuntale*)

Víš, co je nejdražší snad každé ženě?

Ženich! A nyní překročil tvůj práh.

Být zde tvůj otec...

ŠAKUNTALÁ

Mluvíš v hádankách.

KRÁL

Teď já se něco zeptám!

ANASÚJÁ

Ptej se, chceš-li.

KRÁL

Je tahle dívka dcera Kanvova?

Vždyť v odříkání její roky přešly...

ANASÚJÁ

Však není jeho dcerou doslova.

Znáš přece Kašjapu?

KRÁL

To známé jméno?

ANASÚJÁ

A jeho syn je jejím otcem.

KRÁL

Ach!

Snad Kušik?

ANASÚJÁ

Ano.

PRIJAMVADÁ (*tiše*)

Vše je prozrazeno.

ANASÚJÁ (*k Prijamvadě, ukazujíc na Šakuntalu*)

Proč stále mluvit jenom v hádankách?

KRÁL

Tak slavný rod!

ANASÚJÁ

A dcery — opuštěné —

se ujal Kanva.

KRÁL

Opuštěné? Teď
chci slyšet všechno.

ANASÚJÁ

Lehká odpověď,
na všechno ať se náš háj rozpomene:
Když její otec začal se tu kát,
bohové chtěli jeho těžké dílo
překazit silou, již se nechtěl bát.
Bohům se to však přece podařilo.
Vyslali k němu vílu Ménaku.

KRÁL

Bohové mají z kajícího strachu.

ANASÚJÁ

Z květů se na zem sypal zlatý prach
a na plujícím bílém oblaku
ji spatřil, svůdnou...jako ženy v máji...
Stydlivě zmlkne.

KRÁL

Už vím dost! Tak se lásky setkávají.
Je její matkou?

ANASÚJÁ

Ano, Ménaka.

KRÁL

Hned jsem to tušil. Tolik vzácné krásy,
že rozplynou se noční oblaka
a luna v moři rozhrne si vlasy,
pozemská žena nikdy nemívá.

ŠAKUNTALÁ *sklopí oči.*

KRÁL *(tiše)*

Nadějí moje srdce okřívá.

PRIJAMVADÁ *(pozorujíc s úsměvem Šakuntalu, ke králi)*

Máš na jazyku ještě otázku.

KRÁL

Mám, ano. Řekni, zda ta dívka nese
na duši těžký slib, že pro lásku
uzavře navždy srdce svoje, že se
smí líbit jenom štíhlým gazelám.
Či jenom než se zasnoubí?

PRIJAMVADÁ

Ach pane,

otázkou druhou uhádl jsi sám.
Co umíní si otec, to se stane.
Sám vybere jí jednou ženicha
hodného květu z háje kajícníků.

KRÁL

Už se tu o nějakém proslýchá?

ANASÚJÁ

Ne.

KRÁL

Ovšem. Není přáno smrtelníku
snít o spojení hlíny s paprskem.
K sobě

Gazelo, díky! Přivedlas mne sem,
bál jsem se ohně, ale kéž se klamu
a smím se dotknout toho drahokamu.

ŠAKUNTALÁ *(rozmrzelá)*

Už půjdu, Anasújo.

ANASÚJÁ

Pročpak? Teď?

ŠAKUNTALÁ

A povím matce Gautamí, má milá,
cos všechno s Prijamvadou prozradila.

ANASÚJÁ

Rozmarná jsi. Jen, Šakuntalo, seď,
nebudeš přece k hostu neuctivá.

KRÁL (*chce Šakuntalu zadržet, ale ovládne se. K sobě*)

Háj, stromy, nebe, vše se na mne dívá,
nesmím se ani stínem prozradit.

Kéž přemůže můj rozum sladký cit!

PRIJAMVADÁ (*zdržuje Šakuntalu*)

Jen zůstaň!

ŠAKUNTALÁ (*se mračí*)

A proč?

PRIJAMVADÁ

Ještě aspoň chvíli
zalévej stromy — a pak můžeš jít.

KRÁL

Vždyť se ty něžné ruce unavily.

A povinnosti dávno dostála.

Ať o tom navždy tenhle prsten svědčí.

Podává Šakuntale prsten. Prijamvadá a Anasújá
na něm čtou královo jméno a udiveně vzhlednou.

KRÁL (*rozpačitě*)

To jméno na něm... všechna jména předčí...

i moje... a jen mysl troufalá

mohla by mne mít za toho, jenž nosil

ten prsten — a já jménem královým

jej dávám...

PRIJAMVADÁ

Počkej! S darem takovým,
o který jistě sám jsi krále prosil,
se jen tak nezachází. Nos jej dál.

K Šakuntale

Už můžeš jít — zde na přímlovu pána.

Se smíchem

Jdi — jako by tě propustil sám král!

ŠAKUNTALÁ (*pro sebe*)

Proč se mi nechce?

Hlasitě

Jsem tu nevíтанá?

Kdo ti dal právo zdržovat mne chvíli
a zase propouštět jak služebnou.

KRÁL (*tiše*)

Zdalipak cítí to, co pocítily
mé srdce a mé smysly? Kéž je mou!
Jen mlčí, ale naslouchá mi ráda,
vše vidí, ale oči nezvedne.

PRIJAMVADÁ (*se směje*)

Odpusť jí, pane, ale je tak mladá
a bzučí jako včelka v poledne.

HLAS (*za scénou*)

Kajícníci, střežte své poustevny! Chraňte svá
gazelí stáda! Král Dušjanta loví v našem háji.
Prach zvířený kopyty koní zakryl slunce a snáší
se na naše stromy jak šedé mračno kobylek.

Všichni ohromeně naslouchají.

KRÁL (*pro sebe*)

To je zlé! Má družina mě hledá a ruší klid
posvátného háje. Půjdu jim naproti.

ANASÚJÁ

Bojím se!

PRIJAMVADÁ

Mám strach.

ANASÚJÁ

Slyšíš — ten hluk sílí?

KRÁL

Ach nebojte se! Vráťím háji klid.

Všichni ustanou.

PRIJAMVADÁ

Přijď zase brzo!

ANASÚJÁ

Chceš nám odpustit,

že jsme tě jenom chudě pohostily

a k odpočinku nabídly ti drn?

KRÁL

Bylo mi, věřte, krásně mezi vámi.

Dívky odcházejí. Šakuntalá, která upřeně krále pozorovala, hledá záminku, aby mohla chvíli zůstat.

ANASÚJÁ

Pojď, Šakuntalo!

ŠAKUNTALÁ

Jděte napřed — samy,

ach, jak to bolí, byl tu v trávě trn.

Shýbá se k noze a pak odchází za družkami.

KRÁL (*sám*)

Už se do města nevrátím. Utábořím se s družinou u háje kajicníků. Nemohu se od Šakuntaly odloučit. Kroky mne vedou dopředu, ale myšlenky se nesou k ní a touží zpět, tak jako prapor vlaje nazpět, když praporečník kráčí proti větru.

DRUHÉ DĚJSTVÍ

Háj kajicníků v blízkosti králova stanu. Vystoupí šašek. Je sklíčen.

ŠAŠEK (*vzdychaje*)

Král, král, král,

jindy se mnou hrál

a dnes pořád loví v lese,

na jeleny se jen třese,

to je celý on.

Chvilku klidu nepřeje mi,

nade mnou jsou v celé zemi

kanec, tygr, slon.

Slunce div nás neupeče

přes ten dlouhý den,

žíznivými hrdly teče

ztuchlá voda jen. -

Jídlo? To je pochutnání -

maso spálené.

Nohy máme po tom štvání

jako dřevěné,

a když lehneš, tu tě bodne,

tu tě štípne zas.

Tohle místo není vhodné

pro nikoho z nás.

To se všechno těžce nese,
co bych povídal -
a ke všemu se mi v lese
ještě zbláznil král.

Abych vám to řekl zkraje:
V stínech posvátného háje
místo gazely
lásku sličné Šakuntaly
ulovil - a teď si chválí,
co my haněli,
slunce, které tady pálí,
vodu, v níž se kajman válí,
a ten celý les.

Proč ty stromy, když jsme spali,
vítr neodnes?

Co naplat? *(Obchází a rozhlíží se.)* Á, pan král
už je zde. Trochu si postěžuju na unavené údy
a snad mi dá chvíli pokoj.

*Opře se zhrouceně o hůl. Král vejde, ale šaška ne-
pozoruje.*

KRÁL

Ach, jak je krásná, spanilá,
zpěv ptačí pro ni hledá jména
a luna pro ni zbloudila
a klesla v trávě na kolena -
a její oko nezná lest
a váží světlo z hloubky hvězd.
Jak milostně se umí dívat!
Vidí mne nebo jiné snad?
Mám jí ten pohled zazlívát?
Zazlívát nebo nezazlívát?

A jak tak sladce váhala,
když kolem květin přešla mdlá -
váhala pro mne jako voda,
již pramen žíznivému podá.

ŠAŠEK

Přítelíčku, nohám a rukám jsem dal výpověď,
dosloužily, došly, dodělaly. Jedině ústa mi jakž
takž slouží, proto ti mohu poslat naproti jen
pár slov.

KRÁL

Copak se ti stalo? Jsi nemocný?

ŠAŠEK

Ty se mne ptáš? Ptá se tříška oka, v kterém si
hoví, proč slzí.

KRÁL

Nerozumím ti.

ŠAŠEK

Když se skloní třtina, je to její vinou, nebo
vinou větru?

KRÁL

Ovšem že větru.

ŠAŠEK

A tak je to taky zde.

KRÁL

Jak to myslíš?

ŠAŠEK

Tak ty necháš kralování a usídliš se v téhle
divočině jako lesní muž? Podívej se na mne!
Ustavičným štvaním zvěře uštval jsi mne. Pro-
sím tě, dej mi volno aspoň na den, na jediný den!

KRÁL (*k sobě*)

Mne už tak neláká divoký lov při vzpomínce na krásnou dceru Kanvovu. Zamířím-li smrtící zbraň na něžnou antilopu, jako bych mířil na ni, vždyť žije v její blízkosti a jenom od ní má svůj nevinný a čistý pohled.

ŠAŠEK (*pozoruje královu tvář*)

Ach, ten má v hlavě jiné věci než moje zkroucené ruce a nohy.

KRÁL

Jaké jiné věci? Přemýšlím o tvé prosbě a říkám si, že se sluší vyhovět příteli ve všem všudy.

ŠAŠEK

Díky, milý příteli, kéž ti bohové žehnají. (*Chce rychle odejít.*)

KRÁL

Jen zůstaň! Ještě ti něco řeknu.

ŠAŠEK (*se mrzutě otočí*)

Copak, pane králi?

KRÁL

Odpočiň si - a pak dostaneš nový úkol, ale při tom se neunavíš, to ti slibuji!

ŠAŠEK

A ten úkol zní: pít a hodovat!

KRÁL

Jen trpělivost! Dovíš se brzo, co na tobě chci.

ŠAŠEK

Tak rychle, rychle!

Král pokyne a vejde stráž.

STRÁŽ

Čekám na tvé rozkazy, pane.

KRÁL

Raivatako, zavolej nejvyššího lovčího!

STRÁŽ

Ano, pane. (*Odejde a vrací se s lovčím.*)

LOVČÍ

Stůj při tobě vždycky lovecké štěstí, pane! Proč ještě váháš? Léč je zatažena.

KRÁL

Když se podívám na přítele (*ukáže na šaška*), zajde mí chuť na lov.

LOVČÍ (*stranou*)

Dá na žvanivého šaška.

Nahlas

Nenajdeš zábav srdci milejších nad lovy v lesích, které oheň zdvih v pokřiku ptáků, v řevu dravých šelem, ten oheň, co se žene naším tělem a tělem zvěře šťvané den co den, ten oheň, který v domě těla spálí nemoci, strasti, jež tě stravovaly, a vyžene, co neshořelo, ven.

ŠAŠEK

Pána nepřesvědčíš. Už si všechno rozmyslil. Ale ty si dej pozor při tom věčném pobíhání v lese - brzo vletíš tygru do tlamy, nebo ti po hlavě klouzne slon jak dítě po shnilé hrušce!

KRÁL

Milý lovčí, jsme u háje kajícníků. Nesmíme rušit svatý klid toho místa. Svolej lovce, kteří se rozběhli po lesích, a ulož jim mé příkazy. Příkazy ticha a míru.

Vždyť pod popelem klidných dnů a nocí
doutnají v nitru kajícníků všech
jiskry, jež stačí rozdmýchat náš dech.
Přejme jim klidu, když je v naší moci.

ŠAŠEK (*k lovčímu*)

Nejsi tu žádoucí, jak vidíš a slyšíš.

KRÁL (*k průvodu*)

Odložte lovecký šat!

LOVČÍ

Poslechneme tvého rozkazu. (*Odejde.*)

ŠAŠEK

Mouchy jsou pryč, už se nemusíme ohánět ani
rukama, ani slovy. Pěkně se posadíme do stínu
v loubí a budeme se dívat.

Oba usednou.

KRÁL

Mathavjo! Škoda očí, když se dívají jen tak.
A tvé oči ještě nespatriły to, co je nejvíc hodno
spatření.

ŠAŠEK

Mýlíš se, králi. Právě se dívám na tebe.

KRÁL

Lichotníku! Ale já myslím na Šakuntalu.

ŠAŠEK (*k sobě*)

Teď mu zkazím náladu. (*Nahlas*) Což nevíš,
přítelíčku, že se nesmíš ucházet o dceru kající-
kovu?

KRÁL

Jsem z rodu Puruovců a nežádám to, co je
zakázáno.

Viš, proč ten něžný nebes květ
na tvrdou zemi padl,
proč, kdyby zvadl celý svět,
ten květ by sotva zvadl?
Je dcerou nymfy, dýchá snem
a vůněmi je živa,
je krásná, opojivá,
Kanva je jí jen ochráncem.

ŠAŠEK (*se směje*)

Takhle mluví ten, kdo se datlí přejedl a dostal
chuť na trpké pláně.

KRÁL,

Jen počkej, až ji uvidíš.

ŠAŠEK

Nu, zdá se, že je pěkná, když už tě stála tolik
krásných slov.

KRÁL

Nač plýtvat slovy! Stvořitel
nejdříve třídil zajisté,
odvrhl všechno nečisté
a s čistým do své dílny šel,
tam o podobě přemýšlel
a v jeho mysli uzrál tvar
květu, jež poslal jako dar
v podobě krásné Šakuntaly -
a všechno stvoření ji chválí.

ŠAŠEK

Pak se ostatní krásky vedle ní ztrácejí.

KRÁL

Je to květ vůně cizí, neznámé,
haluz, již nikdo nikdy nezláme,

perla, již zlatník nikdy nenavleče,
bystřina, která zpívá vedle nás,
pro naši žízeň hluboko však teče,
a je to plástev - její zlatý jas
oslnil naše oči, ale včely
jak věrné strážce v sluch náš zahučely.

ŠAŠEK

Nejlépe uděláš, když si ji zajistíš. Čím dříve,
tím líp! Nebo padne do rukou nějakému ka-
jícníkovi, co si maže hlavu olejem.

KRÁL

Ona však sama o sobě rozhodovat nemůže. A její
otec není doma.

ŠAŠEK

A vyčetls něco z jejích očí? Vyrýžovals aspoň
šupinku naděje?

KRÁL

Kajícnice jsou plaché povahy.

Když jsem k ní prvně oči zdvih,
usmála se jen v rozpacích,
pod listem skromnosti se tiše
skryl motýl citu - a z té výše
jak hvězda lásky, o níž vím,
padala jenom tušením.

ŠAŠEK

Přece si ti hned napoprvé nemohla sednout na
klín.

KRÁL

Ale nakonec, když jsme se rozcházel, jsem přece
postřehl znamení lásky. Předstírala, že si pora-
nila nohu o trn, aby naše loučení prodloužila.

ŠAŠEK

Ten trn byla udička v trávě a ty seš na ni chytil.
Tedy vzhůru a proměníme háj kajícníků v háj
rozkoše.

KRÁL

Nejdříve mi porad! Někteří poustevníci mě
poznali. Pověz mi, pod jakou záminkou můžeme
ještě jednou vstoupit do poustevny.

ŠAŠEK (*ironicky*)

Nač je ti třeba záminky? Jsi přece král a jdeš si
pro svůj díl rýže. Což jsi zapomněl na daně,
příteli?

KRÁL

Blázne, z ochrany posvátných hájů nám plyne
jiný zisk, který nevyváží hory drahého kamení.
Daň ostatních poddaných je pomíjející, uteče
nám mezi prsty jako voda z deště, ale požehná-
ní kajícníků nám přináší věčnou blaženost.

KAJÍCŇÍK (*za scénou*)

Jsme na místě.

KRÁL (*naslouchaje*)

Ten mírný hlas jistě patří kajícníkovi.

STRÁŽ (*vejde*)

Vítězství, králi! Dva mladí kajícníci na vás
čekají.

KRÁL

Ať přijdou!

STRÁŽ

Ano, pane! (*Odejde a vrací se s kajícníky.*) Sem,
svatí muži!

KAJÍCŇÍCI se dívají na krále.

PRVNÍ KAJÍCÍK

Poprvé patřím na krále - a stěží se od mudrce rozezná, je sám na trůně světa, shromažďuje v srdci kající skutky sluhů nehodných.

DRUHÝ KAJÍCÍK

Miláčku boha Indry, Dušjanto!

PRVNÍ KAJÍCÍK

Tvé království bůh ohraničil mořem, bůh Indra, jemuž, králi, pomáháš ve věčném boji s démony a zlem.

OBA (*přistupují blíže*)

Vítězství králi!

KRÁL (*povstává*)

Vítám vás, svatí muži.

OBA *podávají králi plody země.*

KRÁL (*je s úklonou přijímá*)

Poslouchám vašich milých rozkazů.

PRVNÍ KAJÍCÍK

Po odchodu svatého Kanvy ruší zlí duchové naše oběti. Popřej nám laskavé ochrany po několik dnů, než se Kanva vrátí.

KRÁL

Děkuji vám za vaši důvěru.

ŠAŠEK (*stranou*)

Kápli ti do noty!

PRVNÍ KAJÍCÍK

Ta služba je hodná syna z rodu Puruovců, který se vždy ujímal utiskovaných.

KRÁL (*se ukloní*)

Jděte domů, svatí muži, přijdu ihned za vámi.

OBA

Vítězství králi! (*Odejdou.*)

KRÁL

Mathavjo, chceš vidět Šakuntalu?

ŠAŠEK

No...chci...chtěl bych, vlastně chtěl jsem... ale při zmínce o zlých duchách mi přešla chuť.

KRÁL

Neboj se! Zůstanem stále pohromadě.

ŠAŠEK

To je jiná. A vlastně jsou ti zlí duchové k smíchu, ne?

STRÁŽ (*vejde*)

Právě přišel z města posel královnin - Karabhaka.

KRÁL (*uctivě*)

Ach, má vznešená matka si na mne vzpomněla?

Ať vejde.

STRÁŽ *odejde a vrátí se s Karabhakou.*

KARABHAKA

Vítězství králi! Královna ti vzkazuje: Za čtyři dny se skončí můj půst. Navštiv mne, milý synu!

KRÁL

Na jedné straně prosba kajících, na druhé matčin rozkaz. Odmítnout nelze ani to, ani ono. Co teď?

ŠAŠEK

Zůstaň viset uprostřed tak jako král Trišanku, který se teď vznáší jako hvězda mezi nebem a zemí. Višvamitra ho strkal do nebe, bohové ho shazovali na zem, až se po dlouhé tahanici

dohodli - a teď není ani na nebi, ani na zemi.
A je mu dobře!

KRÁL

Má duše se teď podobá peřeji, která se tříští
o skálu.

Chvilí přemýšlí.

Poslyš, milý hochu, moje matka tě často nazývá
svým synem. Vrať se tedy do města ty a splň
synovskou povinnost. A vylož jí, že jsem vázán
slibem kajících.

ŠAŠEK

A nemyslíš si snad, že se bojím zlých duchů?

KRÁL *(se směje)*

Kdo by si něco takového myslil o tvém statečném
srdci.

ŠAŠEK

Ale budu cestovat jako princ!

KRÁL

Ano, všechen můj průvod půjde s tebou, aby
zde byl klid a mír.

ŠAŠEK

Tak vida - je ze mne následník trůnu.

KRÁL *(pro sebe)*

Je to duše lehkomyšlná, snadno může doma
leccos prozradit a zmařit můj záměr.

Uchopí ho za ruku a hlasitě mluví

Příteli, co jsem prve povídal,
byl jenom sen, jen zkouška krásných vět,
vždyť pěkně musí umět mluvit král -
a není pravda, že tu roste květ,

pro který král by nechal kralování
a řeka zpěvu nebo vítr vání,
pro nějž by luna zářit zapomněla
a z něhož by se nevrátila včela,
to jenom tak jsem zkoušel lehkost vět.
Zapomeň, že jsem vybájl ten květ!

ŠAŠEK

Já vím, já vím!

KRÁL

Splň dobře svůj úkol. Jdu střežit mír kajících.

ŠAŠEK

Já vím, kajících.

Předehra

Háj kajícníků u břehu řeky Máliní. Vystoupí mladý poustevník, který sbírá posvátné byliny.

MLADÝ KAJÍCÍK

Jak velkou mocí vládne král Dušjanta! Sotva vstoupil do našeho háje, už byly naše oběti vyslyšeny. Nač je třeba šípu, když nepřítelé děsí zadrnčení tětiny? Donesu kněžím nová stébla, aby je hodili do obětních plamenů. *(Odcházaje, uvidí Prijamvadu. Volá na ni)* Prijamvado! Komu neseš mast a chladivý list lotosu? - Cože? Že Šakuntalá onemocněla úžehem? Pospěš si, naše sestra je duší otce Kanvy. Budu obětovat posvátnou vodu na její uzdravení.

Hra

Tatáž scéna. Šakuntalá spí v loubí, její družky jsou u ní. Vystoupí král.

KRÁL *(smutně zamyšlen. Jistě zamilován. Nevidí dívky)*

Ach, dobře vím, že v její moci není dát souhlas k lásce. Moje opojení

dál krouží hloubku závratí a sním, že jednou přece bude mojí ženou. Ó bože lásky, poranils mne, vím, ale jdu s tváří k noci obrácenou za lunou, jejíž paprsek jako šíp letí po hladině řek, a jak se dotkne země, květy její jak sladké rány světlem krvácejí.

Rozhlíží se.

Snad ji tu najdu, tudy chodívá, v trávě si něžné nohy chladívá a vítr, který od řeky sem vane, na její čelo položí svou dlaň, tak chladnou, že se znovu těší naň, a na mé spánky se pak nedostane chladu, jenž naše čelo konejší.

Dívá se na zem.

Je blízko! Její šlépěje tu vidím, zde zase - zde jsou nejzřetelnější. Vy břehy z písku, div vám nezávidím, nejdříve se tu patou opřela, pak něžné prsty zabořila lehce, jen jako by se vlna zachvěla, do písku, který rozloučit se nechce s otiskem kroků, které nesly ji, a vodou z nich se slunce opíjí.

Spatří Šakuntalu.

Ach, měl jsem pravdu, tady vždycky bývá, na loži z květin sní a odpočívá. Nevidí mne, a přec je vedle mne a mezi květy jenom ona kvete.

Obě kajicnice ovívají Šakuntalu lotosovými vějíři.
PRIJAMVADÁ (něžně)
Líbí se ti to?
AKUNTALÁ
Je to příjemné.
Ale proč si neodpočínáte?
Dívky na sebe starostlivě pohlédnou.
KRÁL
Snad není nemocná? Slunce dnes tolik pálí.
Nebo jí ublížil ten plamen v ní?
ANASÚJÁ
Smím se tě, milá sestro Šakuntalo,
na něco zeptat?
ŠAKUNTALÁ
Načpak?
ANASÚJÁ
Mně se zdálo,
že celý den se chvěješ jako list,
který si slunce k sobě obrátilo,
aby jen vláhu z něho pilo.
Neznáme lásku ani nenávist.
Sem láska ještě nikdy nevkočila,
ale tvá nemoc se jí podobá -
tak aspoň nám ji pověst vylíčila,
zrovna tak...
KRÁL
Myslím, že se Anasújá nemýlí.
ŠAKUNTALÁ (k sobě)
Ano, moje choroba
je zvláštní, ale jak jim to mám říci!

PRIJAMVADÁ
Vadněš jak list.
KRÁL
Spíš jako křehká snítka,
když slunce zavolalo na vichřici...
ŠAKUNTALÁ
Ach, Prijamvado, měla to být výtko?
Já se vám tedy svěřím...
PRIJAMVADÁ
Sestro!
ŠAKUNTALÁ
Ale
způsobím vám jen starost.
ANASÚJÁ
Sestřičko!
ŠAKUNTALÁ
Odkáživa jsme vždycky spolu.
ANASÚJÁ
Stále!
PRIJAMVADÁ
Ulev si - ulev, aspoň maličko!
KRÁL
Jak se mi rozbušilo srdce! Teď uslyším slovo,
které rozhodne o mém životě.
ŠAKUNTALÁ
Mé milé sestry, od té první chvíle,
kdy viděla jsem posla králova,
mé chvíle jako včely zabloudilé
hledají jeho ústa nachová
a jeho oči, jeho jasné čelo
a toužím po něm, jenom po něm...

OBĚ

Ach!

ŠAKUNTALÁ

Bez něho žiji jako v temnotách.

KRÁL (potěšen)

Prve mne láska trápila, a teď mne osvěžuje, jako oblačný den osvěžuje zemdlenou zemi.

ŠAKUNTALÁ

Sestřičky, máte-li mne trochu rády,
jděte mu říci, ať se smiluje,
nebo vám umru.

PRIJAMVADÁ (k Anasúje)

Nevím si s ní rady.

ANASÚJÁ

Bojím se, že se nevzpamatuje.
Ale jak máme splnit její přání?
Vždyť její život visí na vlásku.

PRIJAMVADÁ

Tys neviděla, že se pro lásku
on také trápí, že myslí jen na ní?

KRÁL

Ach, jak se stýská mně po jejích lehkých krocích.
Trápím se opravdu. Kolikrát vzpomenu,
tolikrát, věrte mi, pro lásku v dlouhých nocích
zapláču do dlaní. Třpyt mého prstenu
temně se zatáhl jak nočním deštěm luna,
déšť slza, slza déšť, ta píseň jednostrunná.
Mé ruce zhubly tak, že sotva drží mi
na prstě královském ten prsten v slzách zašlý.
Bohové, spojte už mé ruce s jejími,
bohové, spojte je, když oči se už našly!

PRIJAMVADÁ (po chvíli přemýšlení)

Napiš mu o své lásce. Já tvůj list
ukryji do velkého květu, který
mu podám jako obět.

ŠAKUNTALÁ

Bude čist

mé psaní?

PRIJAMVADÁ

Stačí zrnko nedůvěry,
a znovu vzklíčí v srdci zoufalství.

ŠAKUNTALÁ

A co mám napsat?

ANASÚJÁ

Něžné verše!

PRIJAMVADÁ

Ano.

ŠAKUNTALÁ

Nepohrdne mou láskou?

PRIJAMVADÁ

Jen ať ví,

co způsobil.

ŠAKUNTALÁ

Ach, sestro!

ANASÚJÁ

Nevidáno!

KRÁL (radostně)

Zde jsem, zde jsem - já, jehož pohrdání se
bojíš. Kdo touží po lásce sám, není si jist přízní
druhého. Ale je-li také předmětem touhy, nic
už se mu v cestu nepostaví.

ANASÚJÁ

Což tebou může někdo pohrdat?
Pohrdl někdy kvítek motýlem?

PRIJAMVADÁ

Odpudil někdy šatu něžný lem
tichou zář luny?

ŠAKUNTALÁ (*se směje*)

Dobře, začnu psát.
Usedne a zamyslí se.

KRÁL

Jak z ní září láska!

ŠAKUNTALÁ

Už mám ty verše! Jak je napíše?
Paprskem - jako slunce - na rosu?

PRIJAMVADÁ

Nehtem je vyryj na list lotosu.
Šakuntála tak učiní.

ANASÚJÁ

Zdalipak je tvé sestry uslyší?

ŠAKUNTALÁ

Jen co se jako včelky utiší!
Čte

„Tvrďák muži, neznám srdce tvého,
mám strach, že je tvrdé jako ty
a že bije v tmách mé samoty
blízko srdce nevyslyšeného.“

KRÁL (*náhle vstoupí*)

Když se slunce na obloze zvedne,
lotos něžné květy zavírá,
ukrývá v nich život přes poledne,
ale luna, luna umírá.

A tak ty jen zemdlíš v ohni lásky,
jako v slunci růže zemdlela,
jako zemdlí travin útlé klásky -
ale já v něm shořím docela!

PRIJAMVADÁ

Ach!

ANASÚJÁ

Vítáme tě.

PRIJAMVADÁ

Přišels, pane, včas!
Šakuntálá chce povstat.

KRÁL

Ještě jsi slabá, nenamáhej se!

ANASÚJÁ

Sedni si, pane, chvíli mezi nás.
Král si sedne. Šakuntálá je v rozpacích.
PRIJAMVADÁ

Těší nás, milý pane, že jsi zde!
A že jsi naší sestře nakloněn,
vyslechni, oč tě prosím!

KRÁL

Velmi rád.

PRIJAMVADÁ

Je povinností krále pomáhat
poddaným, kteří trpí?

KRÁL

Den co den!

PRIJAMVADÁ (*se usmívá*)

Slituj se tedy nad nemocnou, pane,
zachraň jí život - jenom pro lásku,
pro lásku k tobě vadne jako květ.

KRÁL

Mám ji rád.

ŠAKUNTALÁ (*hledí na Prijamvadu*)

Sestro, jenom otázku:

Proč krále zdržuješ, když jiný svět,
svět krásných žen ho čeká, jako růže
čekají slunce, že je ze stínu
povede dlouhou vůní jasmínu
v jas, který tma už nikdy nepřemůže.

KRÁL

Ta slova jitří ránu, kterou cítím
po šípu lásky - zde, zde hluboko.

ANASÚJÁ

A nemluvíš tak jenom naoko?
Vždyť králův život není prostým žitím
a králi jedna žena nestačí.

KRÁL

I když si pro mne všechny ženy světa
své krásné sladké oči vyplácí,
i když se za mnou bílý oblak léta
jak za vysokým sluncem otáčí,
jsou jenom dvě, jež spoutaly mé k roky,
tak jako vážky poutá nad potoky
vlna a zeleň - tak, že utkvěly
jak kámen zasazený v modrojasu
a jenom třpytem svým se tetelí.
Jsou jenom dvě, jež smějí na mém hlasu
přejemný záchvěv srdce postřehnout:
má krásná země mořem lemovaná
a vaše sestra, nad níž slunce zrána
bojí se na nebesích plout.

PRIJAMVADÁ

Já ti už věřím!

ANASÚJÁ

A já také!

PRIJAMVADÁ (*se ohlédně. K Anasúje*)

Hleď,

gazelí mládě hledá matku - vidíš?

Pojď, Anasújo!

ŠAKUNTALÁ

A já tu mám teď

zůstat sama?

PRIJAMVADÁ

Bojíš se, či stydíš?

ANASÚJÁ

Ochránce země, tedy také tvůj,
je přece s tebou!

PRIJAMVADÁ (*se směje*)

Tak se vzpamatuj!

Obě odejdou.

KRÁL

Neboj se, já jsem s tebou.
Chceš? Budu ovívat
tvé čelo listem lotosu
a nohy, jež tě zebou,
když po ránu je chlad,
a přec se těší na rosu,
na klín mi slož jak křídla
svých kroků růžových.
Chceš, abych na ně dých?
Chceš, abych pod chodidla
položil ruce - chceš?

Či jsou jen květům zvyklá,
když travou tiše jdeš?

ŠAKUNTALÁ

Ach, pane...

KRÁL

Ty jsi vzlykla?

ŠAKUNTALÁ

Ne, nesmíš...

Chce odejít.

KRÁL

Klidně lež,
vždyť slunce ještě pálí.
Můj stín tak chladivě
na tvoje ňadra padá,
jen se jich zeptej, zdali
je láska obě dvě.

ŠAKUNTALÁ

Ach, přestaň! Mám tě ráda,
sama však nemohu
rozhodnout o své lásce.

KRÁL

Chceš - já ti pomohu?
Zabráním první vrásce,
čas čeká na chvíli,
až sami - zpozdíli -
povedem na svém čele
zlou ruku ničitele.
A z otce neměj strach,
neshledá v lásce viny.

ŠAKUNTALÁ

Jen mne nech!

KRÁL

V pochybách?

ŠAKUNTALÁ

Ať zažene je jiný,
jdu k sestrám na radu.

KRÁL

Tak dobře, jdi si, ale...

ŠAKUNTALÁ

Co ale...? Pust' mne, jdu...
Pust' mne...

KRÁL

Za jedno malé
a sladké políbení.

Snaží se ji políbit. Šakuntalá se mu vymkne.

KRÁL

Bez něho lásky není.

ANASÚJÁ *(za scénou)*

Rozluč se, holubičko, se svým holoubkem.
Slunce už se kloní k západu, noc v listí šelestí
stíny.

ŠAKUNTALÁ *(se ulekne)*

Anasújino varování! Slyšíš?

To jistě se ctihodná Gautamí
jde zeptat na mé zdraví. Skryj se! Rychle!

KRÁL *se skryje v loubí.*

GAUTAMÍ *(s oběma družkami Šakuntalínými vejde)*

Už tě netrápí horečka, děťátko?

ŠAKUNTALÁ

Už je mi lépe.

GAUTAMÍ

Voda s darbhrou tě uzdraví docela. (*Postříkne jí hlavu.*) Pojď s námi domů, už se blíží noc.

— *Odchází s družkami Šakuntalínými.*

ŠAKUNTALÁ (*jde za nimi. Tiše*)

Jaký žal mi srdce stáh!

Proč jsem prve měla strach,

když mé přání a mé snění

byly blízko vyplnění?

Ale zoufat nesmíme.

Hlasitě v místa, kde je ukryt král

Nakrátko se loučíme,

letní noci rychle vanou,

brzy, brzy na shledanou!

Odejde.

KRÁL (*vyjde z úkrytu. S povzdechem*)

Jak zněla líbezně ta její plachá slova

z úst, která nesměl jsem políbit ani letmo.

Rozhlíží se.

Zde spala v květinách, zde ještě teplý důlek

po jejích bocích zbyl, zde lotosový list,

na který napsala vzkaz pro mne. Lásko, pro mne!

Probdím zde celou noc. Nejsladší ze všech míst!

HLAS *ze vzduchu*

Ó králi, stíny démonů nás děsí

a hrůzu s sebou nesou v naše lesy,

z hor za nimi sem letí věčná zima,

strach z temnot naše slabá srdce jímá.

KRÁL

Ach, zapomněl jsem! Už k vám jdu! Jsem zde!

ČTVRTÉ DĚJSTVÍ

Předehra

Háj kajicníků nedaleko Kanvovy chaty. Prijamvadá a Anasújá vystoupí a trhají květiny.

ANASÚJÁ

Prijamvado, mám opravdu radost ze sňatku Šakuntaly s králem, ale vkrádá se mi do srdce strach, podezření...

PRIJAMVADÁ

Strach? Podezření?

ANASÚJÁ

Že král, který se dnes vrátil do města, zapomene v objetí svých žen na naši milou sestru.

PRIJAMVADÁ

Jsi bláhová. Já zas o krále starost nemám. Je to čestný muž. Ale bojím se otce Kanvy. Co ten udělá, až se dozví o všem, co se stalo za jeho zády?

ANASÚJÁ

Dá souhlas, uvidíš!

PRIJAMVADÁ

Myslíš?

ANASÚJÁ

Věřím tomu! Vždyť se vyplnilo jeho přání:

Šakuntalá se provdala za hrdinu, za miláčka bohů.

ŠAKUNTALÁ *vystoupí. Je zamyšlena. Přítelkyně ji nevidí. Zajde hlouběji do lesa.*

ANASÚJÁ *(dívajíc se na koš s květinami)*

Bylin už máme dost. Podívej se.

PRIJAMVADÁ

Myslíš, že postačí k oběti? Chceme přece ještě obětovat strážným duchům naší sestry.

ANASÚJÁ

Ach ano!

Trhají dále.

DURVÁSÁS *(za scénou)*

Otevři, dcero Kanvova, připrav čerstvou vodu a ovoce. To jsem já, Durvásás.

ANASÚJÁ *(naslouchá)*

Máme hosta.

PRIJAMVADÁ

Šakuntalá je přece doma. Otevře mu a pohostí ho. *(K sobě)* Ale kdoví kde dnes je v srdci i v myšlenkách!

ANASÚJÁ

Tak - snad už jsme jich natrhaly dost. Máme květin plný koš.

PRIJAMVADÁ

To už stačí.

Chtějí odejít.

DURVÁSÁS *(vejde. Nevidí je. Obrátí se zády k nim, čelem k místu, odkud vyšel, a pronáší kletbu nad Šakuntalou)*

Běda tobě! Pohrdla jsi, zlá, zbožným hostem. Třikrát běda tomu, na kohos v tu chvíli myslila! Jednou budeš v bráně jeho domu zahanbeně stát jak cizinka. Zapře tě a každá vzpomínka, v níž jsi láskou, slastí, duší, tělem, zhasne jako jiskra pod popelem.

Odejde.

PRIJAMVADÁ

Slyšelas? Jaké neštěstí! Naše sestra zanedbala povinnou úctu k hostu. K zbožnému hostu.

Ohlíží se. Potichu

A to nikoli k tomu nejlepšímu. Je to moudrý a svatý muž, ale snadno se dá uchvátit hněvem. Jen Bůh ohně tak rychle vzplane.

ANASÚJÁ

Běž, Prijamvado, klekni před ním, ať se vrátí, pro všechno na světě ať se vrátí a sejme s naší sestry strašnou kletbu.

PRIJAMVADÁ

Zkusím to. *(Odběhne.)*

ANASÚJÁ *(po několika krocích klopýtne a rozsype květiny)*

Ach, jak jsem rozčilena...Všechny byliny jsem rozházela. Nešťastná Šakuntalá! A nešťastný král!

Sbírá květiny.

PRIJAMVADÁ *(se za chvíli vrací)*

Je tvrdý, neúprosný. Ale přece jsem ho trochu obměkčila.

ANASÚJÁ (*s úsměvem*)

I ta troška už je dost u toho prchlivého muže.
Nu, povídej, jak to bylo?

PRIJAMVADÁ

Prosila jsem ho: Svatý muži, rozmysli si, co způsobíš svou hroznou kletbou, odvolej ji, odpusť naší ubohé sestře její přečin. A řekla jsem mu, jak je duchem nepřítomná, jak jsou její smysly zastřeny závojem stesku...

ANASÚJÁ

A on? Co on?

PRIJAMVADÁ

Řekl mi, když odcházel: Kletbu jednou vyřčenou nelze vzít nazpět. Ale pomine sama, až vaše sestra ukáže znamení, podle kterého ji on pozná.

ANASÚJÁ

Ach, to se mi ulevilo! Vždyť jí král dal, když se loučili, prsten se svým jménem. A tím zlomí Šakuntalá kletbu.

PRIJAMVADÁ

Na to jsem zapomněla. Ach, jak se mi zas volně dýchá! Pojď, dokončíme přípravy k oběti.

Chtějí odejít. Vtom zpozorují Šakuntalu, která mezitím přišla.

PRIJAMVADÁ

Podívej se, Anasújo! Stojí jako socha. Tělem je zde, ale její duše obletuje manžela. Neví ani sama o sobě, jak si potom měla všimnout hosta.

ANASÚJÁ

Prijamvado, co jsme viděly a slyšely, zůstane

mezi námi. Jí ani slovo! Ušetříme sestru rozrušení a žalu.

PRIJAMVADÁ

Spolehni se na mne! Kdo by měl srdce polévat něžný květ jasmínu vřelou vodou?

Odejdou.

Hra

Tatáž scéna. Svítá. Objeví se mladý kajícník, jenž právě procitl.

KAJÍCŇÍK

Ctihodný Kanva, který se už vrátil z pouti, mi uložil, abych určil čas. Podívám se, jak ubývá noci. (*Dívá se na oblohu.*) Svítá, svítá již. Luna zapadá, ale slunce vychází. Jako se na zemi střídá radost s tichým smutkem, na nebi slunce předejde lunu a luna zase po jeho zádech večer vypluje na oblohu. Už půjdu, nadešel čas oběti. (*Odejde.*)

ANASÚJÁ (*přiběhne vzrušena*)

Je to jasné i pro mne, která se nevyznám ve světě. Král jednal se Šakuntalou nehezky. Bůh lásky jásá - jásá, že dohnal naši bezelstnou sestru k tomu, aby věnovala lásku a důvěru nevěrnému muži. Ale ne! Kéž se v něm mýlím. Nejspíš se už na něm projevuje kletba Durvásasova. Jak by jinak bylo možné, aby král, když se tak trápil pro lásku, neposlal za ten celý čas ani řádky? Pošleme mu prsten, snad se upamatuje

na náš háj. Ale po kom? Po kom? Zde v háji kajícníků jsou lidé ozbrojeni proti citům. Nepohnou jimi vlastní útrapy, natož cizí. Vím, že Šakuntalá za nic nemůže - ale říci Kanvovi, že se provdala za krále Dušjantu a že nosí pod srdcem jeho dítě - ne, to bych nedovedla. Co teď? Kdo mi poradí?

PRIJAMVADÁ *(vejde, radostně)*

Pospěš si, Anasújo, chystá se slavnost na rozloučenou s naší sestrou.

ANASÚJÁ

Nerozumím ti.

PRIJAMVADÁ

Tak poslyš! Šla jsem k Šakuntale, abych se jí zeptala, jak se vyspala. Překročím práh a vidím otce Kanvu, jak drží Šakuntalu v náručí.

ANASÚJÁ

A co dál?

PRIJAMVADÁ

Říkal jí: Buď šťastna, dcero! Ačkoli tvář knězovu při oběti zahalil dým, přece padl obětní dar doprostřed plamenů. Nelituji tvého osudu, jako nelituji pravdy, kterou vkládám do srdce svých žáků. Ještě dnes tě zavedou svatí muži k tvému choti.

ANASÚJÁ

Ale jak to všechno otec Kanva ví?

PRIJAMVADÁ

Oznámil mu to tajemný hlas bez těla, při oběti...

ANASÚJÁ

Hlas bez těla?

PRIJAMVADÁ

Řekl: Věz, bráhmane, že pro spásu světa nese tvoje dítě pod srdcem ohnivý paprsek krále Dušjanty.

ANASÚJÁ *(objímá Prijamvadu)*

Ach jak jsem ráda, že to tak dopadlo. Ale má radost se halí v chladný závoj zármutku nad jejím odchodem.

PRIJAMVADÁ

Kéž se nedotkne sestřina srdce ani stínem. Radujme se, má milá, ať se i ona raduje.

ANASÚJÁ

Mám v košíku věnec z květin, které nevadnou - podívej se, visí tamhle na větvi mangovníku. Sundej jej a vezmi k sobě. Připravím zatím masť, která nosí štěstí.

PRIJAMVADÁ

Ano, sestro!

Anasújá odejde. Prijamvadá sundá košík s květinami.

KANVA *(za scénou)*

Gautamí, rozkaž Šárngaravovi a jeho druhům, aby doprovodili Šakuntalu.

PRIJAMVADÁ

Pospěš si, Anasújo, svolávají už kajícníky, kteří odvedou naši sestru ke králi.

ANASÚJÁ *(přichází a přináší masť)*

Už jsem tady! Pojďme!

Chtějí odejít, utom spatří Šakuntalu.

PRIJAMVADÁ

Ach, Šakuntalá! Vyšla z lázně a kajícnice jí žehnají posvátnými třtinami.

Vejde Šakuntalá, provázena Gautamí a kajícnicemi.

GAUTAMÍ

Královno, buď pozdravena!

PRVNÍ KAJÍCINICE

Staň se matkou hrdiny.

DRUHÁ KAJÍCINICE

A kéž láska poznamená
všechny vaše hodiny.

PRVNÍ KAJÍCINICE

Na věky se rádi mějte.

DRUHÁ KAJÍCINICE

Jako květy pookřejte
v loktech vlahé pŕlnoci.

PRVNÍ KAJÍCINICE

Kéž se ve vás láska sbírá
jako vůně v ovoci.

DRUHÁ KAJÍCINICE

Kéž se nikdy nezavírá
její požehnaný květ.

PRVNÍ KAJÍCINICE

Tobě patří celý svět.

GAUTAMÍ

Královno, buď pozdravena!

DRUHÁ KAJÍCINICE

Vlno řeky Máliní!

GAUTAMÍ

Jako Dušjantova žena.

PRVNÍ KAJÍCINICE

Jako matka hrdiny!

*Po tomto žehnáni kajícnice odejdou. Zůstane
Šakuntalá a Gautamí.*

ANASÚJÁ

Občerstvila tě lázeň, sestřičko?

ŠAKUNTALÁ

Vítám vás. Pojdte, sedneme si.

PRIJAMVADÁ

Přinesly jsme ti vonnou mast.

ŠAKUNTALÁ

Naposled, moje milé sestry. (*Pláče.*)

ANASÚJÁ

V den štěstí pláčeš?

PRIJAMVADÁ

Dnes - a pláč?

Osuší jí slzy a zdobí ji květy.

ANASÚJÁ

Král si tě doma jinak ozdobí!

PRIJAMVADÁ

Háj kajícníků má jen prosté květy.

ŠAKUNTALÁ

Jak milé jsou ty skvosty chudoby!

Vejdou dva mladí kajícníci s dary.

PRVNÍ KAJÍCÍNÍK

Neseme závoj pro sestru Šakuntalu.

DRUHÝ KAJÍCÍNÍK

A ozdoby na něj.

Všichni obdivují dary.

GAUTAMÍ

Odkud to máte, Nárado?

PRVNÍ KAJÍCÍNÍK

Je to dar háje.

GAUTAMÍ

Nebo kouzlo otce Kanvy?

DRUHÝ KAJÍCŇÍK

Nikoli! Otec Kanva nám jen rozkázal, abychom
natrhali pro tebe květy, sestro Šakuntalo.

A tu nám podal první strom
slavnostní závoj, jemně tkaný
z měsíční záře, třpytem hvězd
a sněhem poupat posypaný.
A druhý strom nám daroval
červenou šťávu na tvé nohy
a za ním potom celý háj,
co našel blízko u oblohy,
poslal ti po nás. Vše, co měl...
A potom - smutný, opuštěný -
zavřel se do hukotu včel.

PRIJAMVADÁ

Král najde štěstí u své ženy.

DRUHÝ KAJÍCŇÍK

A touží, aby už ji měl.

PRVNÍ KAJÍCŇÍK

Svatý Kanva právě opustil lázeň. Povíme mu
o přátelských darech našeho háje.

Oba odejdou.

Prijamvadá a Anasújá strojí Šakuntalu.

PRIJAMVADÁ

Nikoho jsme tak ještě nestrojily.

ANASÚJÁ

Pozemskou ženu ani dceru víly.

KANVA (*vejde. Tiše*)

Jak se s ní rozloučím! Vychoval jsem ji jako
vlastní dceru. Jak by asi bylo otci!

PRIJAMVADÁ

Ten závoj je tak lehký!

Dává jej Šakuntale přes hlavu.

ANASÚJÁ

Jako z pěn.

PRIJAMVADÁ

A jak je vzdušný - jako letní den.

GAUTAMÍ

Dceruško, otec čeká, aby se s tebou rozloučil.
ŠAKUNTALÁ (*stydlivě*)

Otče, buď zdráv!

KANVA

Buď zdráva! Milé dítě,
požívej úcty v domě královském!
Vychovej králi statečného syna!
Vejde Šárngarava se svými druhy.

ŠÁRNGARAVA

Čekáme na tvé rozkazy, pane.

KANVA

Dovedte ji do města ke králi Dušjantovi!

ŠÁRNGARAVA (*k Šakuntale*)

Pojď!

KANVA

Můj háji, nemáš květinu,
které by ona nepodala vody,
dřív než se sama napije.
Propuště ji, jako ze stínu
propouští slunce květ a čeká s láskou,
až pro včely se rozvíje.
Ozve se hlas kukačky.

Kukačko, dalas první znamení.

K Šakuntale

Nastala, dítě, chvíle loučení.

HLAS *ze vzduchu*

Na cestu přejeme ti chladný stín,
občerstvuj tvoje tělo klidný spánek,
tvé oči krásná modrá jezera,
tvé srdce věčná Dušjantova láska!
Všichni v ustrnutí naslouchají.

GAUTAMÍ

To byli bohové háje, tví příbuzní, kteréš tak
milovala. Pokloň se jim!

Šakuntalá se uklání na všechny strany.

ŠAKUNTALÁ (*k Prijamvadě*)

Tak po něm toužím, ale přece
odcházím odtud nerada.

PRIJAMVADÁ

Ted' budu sama chodit k řece,
za stromem strom tu opadá.

ANASÚJÁ

Ten, kdo zde mladé stromky sázel,
dnes od nás navždy odchází,
jen jeho obraz v očích gazel
zůstane s námi. A kdo ví,
zda nezamžije nad pramenem
v tom světle dvakrát zrcadleném.

ŠAKUNTALÁ

Ted' rozloučím se s liánou.

Hladí liánu.

Mé drahé sestry! střežte mi ji!

ANASÚJÁ

A kdo nám bude ochranou?
Tvé družky samy zůstanou
s gazelami, jež v noci pijí
z potoků hvězdy.

ŠAKUNTALÁ

Sestřičky,
nezapomeňte na zvířátka,
na motýly a včeličky.

KANVA

Mé dítě, jen se rozluč zkrátka,
je čas jít! Pláčeš? Dítě, nač?
Položí jí ruce na ramena,
Královno, nesluší ti pláč!

ŠARNGARAVA

Ctihodný otče, podle svatých zvyků nás dopro-
vodíš jen k řece. Řeka je hranicí našeho háje.

KANVA

Šarngaravo, zapamatuj si, co řekneš Dušjantovi!
Řekneš mu: „Králi, věnem naší sestry je chu-
doba. Ale cti ji stejně jako ostatní své ženy!“

ŠARNGARAVA

Ano, ctihodný otče!

KANVA

A tobě dám, dcero, dobrou radu!
Buď ostatním ženám přítelkyní,
vlídnou radou, sestrou soucitnou,
nebuď pyšná ani svéhlavá,
neodporuj muži, ani tenkrát,
když je v nepravu - a jenom tak
budeš paní jeho paláce!

Mám pravdu, matko Gautamí?
GAUTAMÍ

Máš! Je to dobrá rada!

KANVA

A teď se rozluč, Šakuntalo, se mnou i s družkami!

ŠAKUNTALÁ

A sestry se mnou nepustíš?

KANVA

Půjde s tebou jen Gautamí.

ŠAKUNTALÁ

Sestřičky, buďte zdravý. Na věky
se s vámi loučím.

PRIJAMVADÁ

Sestro, jdi už! Jdi!

Kdyby se k tobě manžel nehlásil,
ukaz mu prsten.

ŠAKUNTALÁ

Pochybuješ snad

o jeho lásce?

PRIJAMVADÁ

Nepochybují!

Ten prsten však mu ukaz! Nezapomeň!

ŠARNGARAVA

Slunce stoupá k poledni. Pojdme už!

ŠAKUNTALÁ

Ach, spatřím někdy rodný háj?

KANVA

Až tvůj syn bude kralovat,
přijď s mužem, budeš vítána!

GAUTAMÍ

Čas kvapí! Loučíte se dlouho!

KANVA

Ba, dlouho!

ŠAKUNTALÁ (jej objímá)

A neplač pro mne! Budu šťastna.

KANVA

Vím.

Ale až jednou uvidím,
jak roste rýže, naspaná
k oběti za jarního rána
tvou rukou před náš práh,
zasteskne se mi, Šakuntalo.
Jdi - když ti štěstí přálo -
a o nás neměj strach.

Šakuntalá odchází.

PRIJAMVADÁ

Ztrácí se mezi stromy.

ANASÚJÁ

Šakuntalo!

KANVA

Už je pryč.

PRIJAMVADÁ

Snad se nám to jenom zdálo.

ANASÚJÁ

Je tu tak pusto...

PRIJAMVADÁ

Listí bez vánku.

ANASÚJÁ

Ta smutná chvíle na srdci mi stydne.

KANVA

Ale mé srdce už je zase klidné,
vždyť vracím jenom schovanku.

V paláci krále Dušjanty v Hastinapuře. V křesle sedí král. U něho šašek.

ŠAŠEK (*naslouchaje*)

Poslouchej, příteli, ta má hlásek! Líbezný klásek!

To se jistě paní Hansapadiká cvičí ve zpěvu.

KRÁL

Buď zticha, ať slyším!

ZPĚV *za scénou*

Když se včelka, necita,
nalíbala dosyta
mangového květu,
ohlíží se po jiném,
chce se líbat s jasmínem
a zpívá si v letu.

KRÁL

Rozmarná píseň - ale přesto plná stesku.

ŠAŠEK

A porozuměls jejímu smyslu?

KRÁL (*s úsměvem*)

Ovšem! Kdysi jsem Hansapadiku miloval -
a teď mi vyčítá královnu Vasumatí. Milý
Mathavjo, jdi a vyřid' Hansapadice, že mne
pokárala způsobem opravdu půvabným!

ŠAŠEK

Co mám dělat! Půjdu.

Vstane a rozmýšlí se.

Ale až mi vjede do vlasů a vlepí mi jednu -
o já... pak se sotva dostanu nazpátek. Zrovna
jako ten kajícník, který žil celý život v odříkání,
až ho nakonec svedla mladá bohyně.

KRÁL

Záleží na tom, jak jí to řekneš. Chovej se dvorně,
vtipně mluv...

ŠAŠEK

Dokud mi nezavře klapačku! Ale pro přítele
všecko! (*Odchází a vzdychá.*)

KRÁL (*k sobě*)

Proč mě tak ta píseň roztesknila? Od milované
ženy nejsem odloučen, lásku mám - a co lásky!
Ovšem -

slyším-li mladou ženu zpívat,
tu zmocní se mne stesk,
vždyť její píseň dávné časy
osvítí jako blesk.

Jdou dávné lásky, dávné tváře
z minulých životů,

se mnou se dělí ve vzpomínkách
o krásnou tesknou.

Sedí zamyšlen. Vejde komorník.

KOMORNÍK (*k sobě*)

Ach, tak takové je to na světě: o této holi, kterou
jsem kdysi nosil v královské službě, o této holi,
která se proměnila v berlu, klopýtám jako stařec
na kraj hrobu. Král nesmí zanedbat své povin-

nosti, ale přece ho tak nerad okrádám o chvílku klidu. Před chvílí soudil, je unaven, a teď má ještě přijmout kajícíky otce Kanvy. Co naplat. Povinnost mocných nezná odpočinku:

Tak jako slunce věčně plane,
tak jako vítr věčně vane,
král a pán země bez ustání
pod tíhou moci své se sklání.

A za to všechno dostane šestý díl všech zisků.

Předstoupí před krále.

Vítězství králi! Pane, přišli kajícíci od Himálaje.

Provázejí je ženy. Nesou vzkaz od otce Kanvy.

KRÁL (*s úctou*)

Vzkaz od otce Kanvy?

KOMORNÍK

Ano, pane.

KRÁL

Řekni knězi našeho paláce Sómaratovi, aby je přijal se všemi posvátnými obřady a sám je ke mně uvedl. Očekávám je na místě, které je jich hodno.

KOMORNÍK

Ano, pane. (*Odejde.*)

KRÁL (*vstane a volá*)

Vétravatí!

Vejde strážkyně dveří.

Vétravatí, doprovod mne k posvátnému ohni.

VÉTRAVATÍ

Pojď za mnou, pane!

KRÁL (*unaveně*)

Lidé jsou spokojeni, když dosáhli svého, ale král...

po každé rozkoši je ještě smutnější,
po každém dobrém skutku unavenější,
ach, jak ho tíží moc a kralování,
jsou jako vějíř, který čelo chrání,
lehounce spánky ovívá,
ale ten vějíř s ozdobami
držíme přece sami, sami -
a ruka umdlívá!

DVA HLASATELÉ (*vejdou*)

Vítězství králi!

VÉTRAVATÍ

Králi, přišli hlasatelé, aby oznámili denní dobu
a vzdali chválu tvým skutkům.

PRVNÍ HLASATEL

Tvůj úděl zní: bez odpočinku nést
tíhu všech sluncí, noci plné hvězd,
tak jako strom, jenž v listí zachycuje
vedra a deště, vichřici a sníh
a unavené děti poděluje
stínem a střechou, zpěvem ve větvích.

DRUHÝ HLASATEL

Zbloudilým pravou cestu ukážeš
a trestáš vraždu, bezpráví a lež,
královská láska všemu lidu patří
a v ní jsou všichni jako rodní bratři,
tvůj úděl zní: Všech lidí srdce nést,
ať už je čeká sláva nebo trest!

KRÁL

Teď se cítím opět silnější.

VÉTRAVATÍ

Vstup na schodiště, které vede k ohni.

KRÁL (*stoupá po schodišti*)

Vétrávatí, proč asi ke mně posílá Kanva kajícíníky?
VÉTRÁVATÍ

Aby se ti poklonili a poděkovali za dobrodiní,
které jim prokazuješ.

Vcházejí kajícíníci s Gautamí, v jejich čele jde Šakuntalá zahalená závojem. Za nimi komorník a kněz paláce.

ŠARNGARAVA (*k svému průvodci*)

Šáradvato, jak je král mocný, ale přece ho moc
nikdy nesvede z pravé cesty. Jsem zvyklý na tichý
les a zdá se mi, že v paláci to hučí jako v úlu, lidé
tu pobíhají jako v plamenech.

ŠARADVATA

A v ulicích to není o nic lepší. Zde však požitky
znásobily spěch a já se dívám na obyvatele měst
a paláců jako svobodný a volný muž na spouta-
ného, jako bdící na náměsíčního spáče.

ŠAKUNTALÁ (*tiše*)

Je mi tak úzko, bojím se.

GAUTAMÍ

Čehopak? Kéž ti domácí bůžkové paláce přinesou
štěstí.

KNĚZ (*ukazuje na krále*)

Zde je váš král, ochránce všech kast a stavů.

ŠARNGARAVA

Děkujeme ti, velký bráhmane, ale jsme klidni.
Strom se ohýbá pod tíhou ovoce, mrak padá pod
spoustami vod, ale dobrého člověka nesrazí
pýcha. Šlechtnost je mu vrozena.

VÉTRÁVATÍ (*ke králi*)

Nevidím na jejich čele ani stín starosti. Jistě si
nejdou stěžovat.

KRÁL (*se dívá na Šakuntalu*)

Kdo však je ta krásná žena?

Stojí tu tak zamyšlena,

ani závoj neskryje

její krásu, která svítí

mezi těmi muži zde

jako leknín v suchém sítí.

VÉTRÁVATÍ

Už jsem hádala, ale marně. Je opravdu spanilá.

KRÁL

Pro mne, ať je krásná, ať je půvabná - já nesmím
na cizí ženu pohledět.

ŠAKUNTALÁ (*držíc ruce na prsou*)

Utiš se, srdce! Mysli jen

na něho v tento šťastný den!

KNĚZ (*předstoupí*)

Kajícíníci byli přijati se všemi poctami. Vyslechni,
pane, poselství, které ti nesou od svého otce.

KRÁL

Mluvte, svatí mužové!

KAJÍCÍNICI

Buď pozdraven!

KRÁL

Vítám vás. Je otec Kanva zdrav? Daří se jeho
dílu, které koná pro spásu světa?

ŠARNGARAVA

V jeho rukou je jeho zdraví a blaženost. Uložil
nám, abychom ti řekli, že ho potěšil sňatek,

který jsi uzavřel s jeho dcerou Šakuntalou. Tys první mezi muži světa, ona je první mezi ženami. Chvalme Brahma, že vás oba spojil k naší radosti a k slávě země. Zde je požehnaná družka tvého života, tvých starostí i radostí.

ŠAKUNTALÁ (*tiše*)

Co odpoví, co odpoví?

KRÁL

Nevím, co tím míníte.

ŠAKUNTALÁ (*k sobě*)

Jak oheň pálí jeho slova.

KRÁL

Já že se oženil s touhle půvabnou dívkou?

ŠAKUNTALÁ (*tiše, zdrceně*)

Což opravdu je takový?

KRÁL

Nerozumím vám!

ŠAKUNTALÁ (*tiše*)

Gautamí, řekni mu to znova.

ŠARNGARAVA

Lituješ nepromyšleného skutku? Zříkáš se povinností k vlastní ženě?

KRÁL

Opravdu vám nerozumím.

ŠARNGARAVA

Tak tě opojila moc, že rušíš svůj slib?

KRÁL

To je těžké obvinění.

GAUTAMÍ (*k Šakuntale*)

Sejmi závoj, dítě, pak tě tvůj muž jistě pozná.
Sejme Šakuntale závoj.

KRÁL (*hledí na Šakuntalu, tiše*)

Viděl jsem někdy tuhle krásnou ženu?

Vzpomínám, ale už si nevzpomenu.

Nemohu říci ano ani ne,

tak jako včela, jež se ráno v letu

zastavit neopomine

na oroseném květu

a v jeho vůni bloudí smutná,

vždyť sladkost plně nevychutná.

VÉTRÁVATÍ

Jak je náš král opatrný! Kdo jiný by váhal, když mu samo štěstí posílá tolik půvabů a krásy!

ŠARNGARAVA

Proč mlčíš, králi?

KRÁL

Moji milí, nemohu se upamatovat. Marně přemýšlím... ale opravdu jsem se k ní nepřiblížil nikdy, ani stínem ne! Vidím, že je v požehnaném stavu. Pochybuji, že já jsem otcem jejího dítěte.

ŠAKUNTALÁ (*k sobě*)

Jako sníh jeho slova zavějí
mé sny, mou sladkou naději.

ŠARNGARAVA

Chceš ještě tupit svatého muže, kterého oloupil o dceru a který tebe, zloději, uctívá tím, že ti ji posílá jako čestný dar?

ŠARADVATA

Mlč, bratře, naše poselství je skončeno. Ty dej sama, Šakuntalo, jasný důkaz králi a choti.

ŠAKUNTALÁ

Můj choti, mám tě přesvědčovat...

Přeruší se.

Ne, tak tě nesmím pojmenovat.

To všichni z rodu Puruova,

když slovy ženu opojili,

zapomenou pak na ta slova

a ženu, kterou obloudili,

od prahu zaženou?

KRÁL

Mlč! Nehřeš proti mému rodu,

šel vždycky cestou vznešenou.

Až k prameni jdeš kalit vodu?

ŠAKUNTALÁ

Měj se mnou malé strpení.

Poznáš mne podle znamení?

KRÁL

Tak dobře... Chceš to na mne svést?

ŠAKUNTALÁ (*sě dotýká prstu, zděšeně*)

Můj prsten! Kde je?

Hledí na Gautamí.

GAUTAMÍ

Snad jsi jej ztratila v lázni, ve svaté vodě bohyně

Šačí?

KRÁL

Ženská lest!

ŠAKUNTALÁ

Jaký to osud! Vyslechni mne, pane!

KRÁL

Poslouchám! Zkoušej teď můj sluch!

ŠAKUNTALÁ

Vzpomínej: Letní vítr vane,

jasmínem voní vzduch -

vzpomínej...

KRÁL

Nu dál!

ŠAKUNTALÁ

Kolem nás

kůzlátko z gazelího stáda

poskakuje si a tvůj hlas

jako dnes slyším: „Máš je ráda?“

A již mu neseš pít.

Kůzlátko však se krále bojí.

„Jak chceš je napojit,

když ani král je nenapojí?“

Tos řekl - vzpomínáš?

Pak přelils vodu do mých dlaní

a řekl v tichém pousmání:

„Hle, celý les je váš

a vy jste jeho krásné děti.“

KRÁL

Tvá slova sládnou jako med

a jako včela bzučí, letí...

ŠAKUNTALÁ

Vzpomeň si, králi - naposled!

Vzpomeň si na mé jméno!

KRÁL

Jsi lstivá, krásná ženo!

GAUTAMÍ

Tak nemluv, králi. Neurážej dívku, jejíž srdce
nezná lsti ani klamu.

KRÁL

Tomu rád věřím. Neví, že je lstivá, jako to neví žádná žena, jako to neví kukačka, která dává mladé živit vranám.

ŠAKUNTALÁ (*pohněvaně*)

Mne soudíš podle sebe, králi!

V plášť ctnosti se tvá hanba halí.

KRÁL (*potichu*)

Její hněv není strojený. Začínám o sobě pochybovat. (*Nahlas*) Můj štít nikdy nepostříkalo bláto hanby. To vědí všichni.

ŠAKUNTALÁ

Tvá slova sládlá jako med,
v můj sluch jak včela zabzučela,
ale já tenkrát nevěděla,
jak pálí jejich jed!

ŠARNGARAVA

Lehkomyšlnost vede k pádu. Než někomu věnujeme důvěru, ať ho dříve prozkoumá naše srdce. Nebo se pak láska změní v nenávist.

KRÁL

Proč věříte jen jí? Proč nedáte také na má slova?
Proč mě urážíte?

ŠARNGARAVA (*hněvivě*)

Tak? Nesmíme věřit té, která od narození nepoznala lež ani přetvářku? A máme věřit muži, který se učil klamu jako umění?

KRÁL

Příteli pravdy, řekni mi tedy, co mne čeká, když přiznám, že jsem ji oklamal?

ŠARNGARAVA

Záhuba!

KRÁL (*posměšně*)

Přece nevěříš, že král z rodu Puruovců touží po záhubě?

ŠARADVATA (*k Šárngaravovi*)

Mlč, neodpovídej. Vyřídili jsme vzkaz a vrátíme se domů.

Ke králi

Zde je tvá žena! Buď ji zavrhni, nebo ji přijmi.
Muž rozhoduje o své ženě sám. Pojďme,
Gautamí!

ŠAKUNTALÁ

Jak? Mám zde zůstat s ním?

Opouštíte mne? Vždyť se utrápím!

Chce za nimi jít.

GAUTAMÍ (*se ohlédne*)

Šárngaravo, Šakuntalá jde za námi - a pláče.
Co si tu počne s tím věrolomným...?

ŠARNGARAVA (*se hněvivě otočí*)

Skončili jsme s tebou, Šakuntalo!

Šakuntalá se chvěje hrůzou.

Jakou radost by z tebe měl otec, když tě král nazval lhářkou? A jsi-li bez viny, budeš v domě svého muže šťastna i jako služka. Zůstaň zde!

KRÁL

Proč ji tak odbýváš? Proč jí dáváš naději?

Tak jako luna nepolíbí

květ lotosu, jenž slunce opíjí,

jako se slunce nezaslíbí

za noci vodní lilii,

já neobejmu cizí ženu.
Myslíš snad, že se zapomenu?

ŠARNGARAVA

Zapomněl jsi v loktech jiných žen na sebe i na
tu, kterou jsi miloval dřív!

(Odejde s ostatními.)

KRÁL

Lhala mi, nebo sám se klamu?
Zavrhnou-li ji, nezavrhnou v ní
svou vlastní ženu?
A přijmu-li ji, neposkvrním
královské lože ženou jiného?
Za jakou cenu?

KNĚZ

Přijmeš-li ji...

KRÁL

Porad' mi!

KNĚZ

Zůstane zde, dokud neporodí!

KRÁL

Proč?

KNĚZ

Protože moudří praví: Tvůj prvorozený syn se
stane pánem světa. Bude-li tedy mít dítě jeho
vlastnosti, pak ji radostně pozdravíš jako krá-
lovnu. Jinak - ji vrátíš kajícím.

KRÁL

Dobře, stane se podle tvé vůle, učiteli.

KNĚZ

Pojď se mnou, dcero.

ŠAKUNTALA

Kéž pohltí mne zem!

*Jde s knězem plačíc. Král je ponořen
v myšlenky.*

HLASY za scénou

Stal se div! Div divoucí!

KRÁL *(naslouchá)*

Co se stalo?

KNĚZ *(vejde ohromen)*

Pane, stal se div!

KRÁL

Pověz! Co je?

KNĚZ

Blesk v podobě ženy ji zdvihl a zmizel s ní
v oblacích nad jezerem, kde sídlí nymfy apsarasy.

Všichni jsou zděšeni.

KRÁL *(po chvíli vzrušeně)*

Vétravátí, doved' mne do ložnice.

VÉTRAVATÍ

Pojď, pane!

KRÁL

Paměť je temná, ale v srdci svítá.
Zmizela bleskem v oblacích,
na věky je mým očím skryta
jak létu sníh, jak létu sníh...

Předehra

Královský palác. Náčelník královské stráže a dva strážci, kteří vedou svázaného muže a bijí ho.

PRVNÍ STRÁŽCE

Zloději! Rychle s barvou ven!

DRUHÝ STRÁŽCE

Kdes ukrad prsten s královým jménem. Mluv!

MUŽ *(se strachem)*

Milost, vzácní pánové! Smilujte se nade mnou.

Ale já nekradu, ne, nekradu!

PRVNÍ STRÁŽCE *(se smíchem)*

Ták - ty nekradeš? Asi ti ho král sám daroval, vznešený bráhmáne?

MUŽ

Vyslechněte mě. Jsem chudý rybář ze Sakkavá-rady.

DRUHÝ STRÁŽCE

Ptá se tě někdo na tvé řemeslo, lotře?

NÁČELNÍK STRÁŽE

Jen ho nech mluvit. Neskákej mu do řeči.

PRVNÍ STRÁŽCE

Ano, pane! *(K muži)* Mluv tedy!

MUŽ

Živím svou rodinu rybářstvím. Onehdy jsem kuchal červeného kapra a našel jsem v jeho vnitřnostech prsten s drahokamem. Chtěl jsem ho v městě prodat a zde...ten pán...mne chytil. Zabte mne, udělejte se mnou cokoli, ale věřte, že mluvím pravdu!

NÁČELNÍK

Darebák, páchne rybinou - co si na něm vezmete? Hlídejte ho, oznámím králi, co jste našli.

STRÁŽCI

Kéž tě král vlídně přijme, pane!

Náčelník odejde.

PRVNÍ STRÁŽCE *(po chvíli)*

Pán se jistě u krále dlouho zdrží.

DRUHÝ STRÁŽCE

Kdoví přijme-li ho!

PRVNÍ STRÁŽCE *(ukáže na muže)*

Čanuko, nejraději bych toho zlotřilce zardousil.

MUŽ

Snad se nechceš stát vrahem nevinného?

DRUHÝ STRÁŽCE *(se rozhlíží)*

Podívej se, pán už přichází s nějakou listinou v ruce. V ní je tvůj osud: buď se vrátíš domů, nebo se staneš kořistí supů.

NÁČELNÍK *(vejde)*

Súčako, pusť rybáře! Všechno je v pořádku.

PRVNÍ STRÁŽCE

Jak poroučíte, pane!

DRUHÝ STRÁŽCE

Supové se už slétali nad jeho mrchou... Máš to štěstí! (*Rozvazují muži pouta.*)

NÁČELNÍK

Král ti posílá dar s díkem za šťastný nález. (*Dává muži peníze.*)

MUŽ (*se uklání*)

Děkuji králi za jeho milost.

PRVNÍ STRÁŽCE

Máš taky za co děkovat. Zpod supích zobanů tě zdvihli na hřbet slona.

DRUHÝ STRÁŽCE

Ten prsten má pro krále jistě pořádnou cenu.

NÁČELNÍK

Připomněl mu nejspíš nějakou drahou bytost. Ačkoli se umí ovládat, vstoupily mu slzy do očí, když prsten otáčel v ruce.

PRVNÍ STRÁŽCE (*k muži*)

Tak vidíš, milostivý pane, jakou službu jsi prokázal králi!

DRUHÝ STRÁŽCE

Říkej mu: králi ryb a jezer. (*Dívá se na muže závistivě.*)

MUŽ

Rozdělím se s vámi. (*Dává jim peníze.*)

STRÁŽCI

Jsi přece hodnej člověk. Věděli jsme to hned.

NÁČELNÍK

A teď tě máme ještě raději. Pojď a zapijeme vínem naše mladé přátelství.

Odejdou.

Hra

Královská zahrada. Ze vzduchu slétne nymfa Sanumatí.

SANUMATÍ

Přilétla jsem od jezera nymf rovnou do královské zahrady. Přesvědčím se, jak je král moudrý. Šakuntalá je mou příbuznou, vždyť Ménaká je z našeho rodu. Jen kvůli ní jsem zde. (*Rozhlíží se.*) Proč se nekonají přípravy na oslavu jara? Však na to přijdu. Pověsím se na stín tamtěch zahradnic jako neviditelný vánek a dovím se všechno. (*Učiní se neviditelnou.*)

Přicházejí dvě zahradnice.

PRVNÍ ZAHRADNICE

(*zastaví se u mangovníku a pozoruje jej*)

Mangovníku s bílým květem,
dnes jsi trochu zrůžověl.
Jaro letí celým světem
s křikem bystrin, s písni včel.

DRUHÁ ZAHRADNICE

Mluvíš stále jenom k sobě.
Pověz, proč se usmíváš?

PRVNÍ ZAHRADNICE

A proč ty se tolik ptáš?
Vždyť se usmíváme obě.

DRUHÁ ZAHRADNICE

Malá kukačko, proč zpíváš?

PRVNÍ ZAHRADNICE

A snad mi to nezazlíváš?

DRUHÁ ZAHRADNICE

Vítej, jaro překrásné.

PRVNÍ ZAHRADNICE

Padej, roso, z výšin nebe!

DRUHÁ ZAHRADNICE

Padej, ale na nás ne,
stačí, když nás v nohy zebe.

PRVNÍ ZAHRADNICE

Když jdem ráno zalévat.

DRUHÁ ZAHRADNICE

Podepři mne, utrhnu si
jedno poupě. Chci je dát
Bohu lásky.

PRVNÍ ZAHRADNICE

Co jen zkusí,
má-li trpělivý být.

DRUHÁ ZAHRADNICE

Však si umí poradit.
Opře se o družku a chce utrhnout poupě.
Jak to poupě voní... ách.

PRVNÍ ZAHRADNICE

Jsmo v královských zahradách.

KOMORNÍK *(náhle vejde, zlostně)*

Zadrž! Nerozvážná dívka! Král zakázal jarní
slavnost, a ty se opovažuješ trhat mangové
poupě.

OBĚ *(bojácně)*

Odpusť, pane. Nic o tom nevíme.

KOMORNÍK

Jak? Nic nevíte? A přece se králově vůli pod-
řídili stromy i ptáci.

Dávno, už dávno vypučela
mangová poupata
a rozvíti se váhají,
kukačka, jež by zpívat měla,
se zpěvem nechvátá,
vždyť také nesmí vědět o máji.

PRVNÍ ZAHRADNICE

Jsmo královskými zahradnicemi teprve několik
dní. Nevíme, co se stalo.

KOMORNÍK

Věřím vám.

DRUHÁ ZAHRADNICE

Proč zakázal král slavnosti jara?

NYMFA SANUMATÍ *(pro sebe)*

Jistě ne bez důvodu. Vždyť lidé se tak rádi baví.

KOMORNÍK

Vy neznáte příběh o zavržení Šakuntaly?

PRVNÍ ZAHRADNICE

Včera nám družky cosi vyprávěly, ale došly jsme
jen k tomu, jak byl nalezen prsten.

KOMORNÍK

To už víte skoro všechno. Když král spatřil
prsten, vrátila se mu vzpomínka na Šakuntalu,
na posvátný háj, na zasnoubení s krásnou ka-
jícnicí a vyčitky ho trápí tak, že

opomíjí pocity svého lidu,
nemá nikde stání ani klidu,
nespí, nejí, žalem postonává,
svoje milé ženy nepoznává,
zapomíná jejich krásná jména.
Nic pro něho láska neznamena.

ŠANUMATÍ *(tiše)*

Dobře mu tak!

KOMORNÍK

A proto také zakázal slavnost jara.

OBĚ

Nedivíme se mu.

ŠAŠEK *(za scénou)*

Pojď, milý příteli!

KOMORNÍK

Přichází král. Jděte po své práci.

OBĚ

Ano, pane. *(Odejdou.)*

Vystoupí král v smutečním šatě, za ním šašek.

KOMORNÍK *(se dívá na krále)*

Ani smutek nesetřel vznešenost z jeho tváře.

Bledé rty se chvějí jen povzdechem, zrak je mdlý po probdělých nocích, a přece jeho krása září jako drahokam, který nic nezlomí, jako pevný drahokam, jehož brusiči jsou sláva a zoufalství.

ŠANUMATÍ

Nedivím se Šakuntale, že se trápí pro toho muže.

KRÁL *(zamyšleně)*

Mé srdce spalo bez probuzení,
nezachvělo se ani jejím žalem,
teď procitlo a žije v soužení
a touží po ní v stesku neustálém.

ŠAŠEK *(stranou)*

Zas ho to popadlo! Už ho nic nevyléčí.

KOMORNÍK *(přistupuje)*

Vítězství králi! Pane, v zahradě je všechno v pořádku.

KRÁL

Naříd' ministrovi, aby sepsal na list všechny stížnosti - jsem tak unaven, nemohu dnes rovnat pře a vynášet rozsudky.

KOMORNÍK

Vyřídím tvé rozkazy, pane. *(Odejde.)*

KRÁL

Sotva trochu pookřeji, bolest mi znovu stiskne srdce.

ŠAŠEK *(k sobě)*

Teď ho povyrazím! *(Nahlas)* Neřekl's prve, příteli, že strávíš klidnou chvíli v loubí z lián? Vétrávatí přinese obraz Šakuntaly, který jsi sám namaloval.

KRÁL

Snad mne to trochu potěší. Pojďme.

Jdou k liánovému loubí.

Vstup, můj drahý, a sedni si.

Usednou.

ŠANUMATÍ

Ach, spatřím obraz své milé družky. *(Ukryje se do křoví.)*

KRÁL

Živě si vzpomínám na háj kajícníků, na svou milovanou ženu. Nezapomněls na ty krásné chvíle?

ŠAŠEK

Nezapomněl. Ale vzpomeň si přece, jaks mi vtloukal do hlavy, že je to všechno pohádka, že Šakuntalá je vybájená kráska. A já, jak se na poddaného sluší, jsem ti věřil.

KRÁL (*zoufale*)

Zachraň mne, vidušako!

ŠAŠEK

Ovládáš zemi a lidi, ovládni i své srdce! Vзмуž se, králi! Hora se nezachvěje ani v děsné bouři!

KRÁL

Ach, příteli, příteli, vzpomenu-li si na ubohou ženu, jsem zoufalý až k smrti. Její poslední pohled strhl se mne roucho slávy a radosti, a stojím tu nahý smutkem, opuštěn vším, co jsem miloval.

SANUMATÍ

Jeho krutá lítost mne blaží!

KRÁL

Můj milý, byl to jen sen?
Byla to léta, byl to den?
Byla to malá odměna
za moje dobré skutky?
Co krásná chvíle znamená?
Je kapkou jen? Čas prudký
strhne ji neviditelnou
jako proud, jako proud...
A já se bojím pojednou
vzpomenout, vzpomenout.

ŠAŠEK

Tak nemluv! Podívej se, například ten prsten je důkazem, že se stane to, co se má stát - a že se to stane, i když toho nečekáme.

KRÁL (*hledí na prsten*)

Tak jako prsten, který opustil své místo, i já tady zbyl,

tak jako jeho třpyt se setkává
v tom kruhu nekonečném,
tak ve mně lítost bodavá
se uzavřela v smutku věčném.

ŠAŠEK

Pověz mi, příteli, proč jsi daroval Šakuntale právě tento prsten?

KRÁL

Když jsme se loučili, ptala se mne se slzami v očích, kdy splním svůj slib.

ŠAŠEK

A dál?

KRÁL

Navlékl jsem jí pečetní prsten se slovy:
Počítej denně na tom prstenu:
kolik má písmen moje jméno,
za tolik dní si vzpomenu
a zavolám tě, milá ženo!

Ale slib jsem nedodržel.

SANUMATÍ

Byla to vůle osudu.

ŠAŠEK

A jak se octl prsten v rybím žaludku?

KRÁL

Když konala Šakuntalá pobožnost v posvátné řece, sklouzl jí prsten s ruky do vody. Ten prsten je všeho vinen, ten prsten mi způsobil věčná muka!

ŠAŠEK

Blázní, lidičky, blázní!

KRÁL

Jak tak lehce mohl opustit
něžnou ručku někde nad hlubinou.
Ale vždyť je z kovu, nemá cit.
Stalo se to všechno mojí vinou!

ŠAŠEK (*pro sebe*)

A tvojí vinou mi teď kručí v žaludku. Hody
žádné, jenom půst a půst.

KRÁL

Má drahá ženo, odpusť mi, že jsem tě zavrhl,
a dopřej mi, abych se s tebou ještě shledal.
Vétrávatí vejde, v ruce drží obraz.

VÉTRÁVATÍ

Zde je obraz tvé paní.

ŠAŠEK

Je skvostný, příteli, souměrnost celku se půvab-
ně snoubí s přirozeným výrazem krásy. Zdá se
mi, že tvé oko stoupalo nahoru k hvězdě a se-
stupovalo dolů po vysokých a hlubokých srázech.

SANUMATÍ

Jaký je král umělec! Má družka tu stojí přede
mnou jako živá.

KRÁL

Marně má ruka sledovala
obrysy, tvar a vlnu světla,
jak motýl za krásou se hnala
a nedolétla.

SANUMATÍ

Je skromný a mluví z něho láska a lítost.

ŠAŠEK

Vidím však tři ženy a jedna je hezčí než druhá.
Kterápak je královna Šakuntalá?

SANUMATÍ

Což je slepý?

KRÁL

Hádej, která!

ŠAŠEK

Zde je jedna, které se svezl s čela závoj a květiny
jí padají z vlasů. Na čele se jí perlí pot a unavené
ruce pouštějí květ lotosu. Že je to Šakuntalá?
A ty druhé dvě její družky?

KRÁL

Hádáš dobře. A zde jsou znamení mé lásky:

Zde - otisk prstů v útlém pase,
zde, kde je tvář o hvězdu bledší,
má první slza rozpila se.

Ta také svědčí.

Vétrávatí, obraz mého štěstí a mé bolesti je
sotva napůl hotov. Přines mi štětec a barvy.

VÉTRÁVATÍ

Ctihodný Mathavjo, podrž obraz, než se vrátím.

KRÁL

Podržímej sám. (*Vezme obraz, Vétrávatí odejde.*)

KRÁL (*dívá se na obraz*)

Teď před neživou se tu chvěji
a živé odepřel jsem střechu.
Teď k neživé jdu pro naději
a pro útěchu.

ŠAŠEK

Prosím tě, co ještě chceš na tom obraze opravit?

KRÁL

Mlč, blázně, mlč - hled', jak se dívá,
jindy by ti to přišlo draze,
připomínat mi, že je živá
jen na obraze.

Do očí mu vstoupí slzy.

SANUMATÍ

Neviděla jsem nikdy tolik bolesti z odloučení.

Tak ještě nikdo netrpěl.

VĚTRÁVATÍ (*spěšně vejde*)

Králi, ó králi!

KRÁL

Co je?

VĚTRÁVATÍ

Nesla jsem skříňku s barvami, ale cestou mi ji
vytrhla z rukou královna Vasumatí a řekla, že ti
ji donese sama.

ŠAŠEK

Dopadlo to s tebou ještě dobře, jak vidím.

KRÁL (*k šaškovi*)

Hlídej dobře ten drahý obraz!

ŠAŠEK

A kdo bude hlídat mne? (*Vezme obraz a vstane.*)

Až se zbavíš sedmera zla, zavolej mne. Jdu se
skrýt na cimbuří, na to nejvyšší. (*Spěšně odejde.*)

SANUMATÍ

I když má jinou ženu, přece v něm trvá dávná
lásky z háje kajících.

KOMORNÍK (*ustoupí, nese list*)

Vítězství králi!

KRÁL

Neviděl jsi cestou královnu?

KOMORNÍK

Ano, viděl. Ale vrátila se, když mne sem viděla
jít s listem.

KRÁL

Zná mé povinnosti. Ví, že v nich nechci být
rušen.

KOMORNÍK

Pane, ministr ti uctivě vzkazuje, že byl tak
zaměstnán sčítáním královských důchodů, že
vyřídil jen jeden právní případ. (*Podává králi
list.*) Rač vynést konečný soud.

KRÁL

Ach, co to čtu: „Jakýsi kupec jménem Dhana-
mitra zahynul při ztroskotání lodi. Nezanechal
dětí, a proto připadne celé jeho jmění králi.“
Opravdu, bezdětnost je velké neštěstí. (*Hluboce
vzdychne.*) A u mne zvláště. Jmění připadne
cizímu a sláva, sláva rodu Puruovců mou smrtí
pomine.

KOMORNÍK

Kéž nebesa nedopouští!

KRÁL

Ztratil jsem ženu, která měla
prodloužit život mému rodu.
Květ, jemuž vyhnula se včela,
nevydá plodu.

SANUMATÍ

Neboj se, tvůj rod nezahyne.

KOMORNÍK *(tiše k Vétrávatí)*

Ta příhoda s nešťastným kupcem rozjitřila
pánovu bolest. Pošli sem veselého Mathavju,
ať trochu krále povyrazí.

VÉTRÁVATÍ

Máš pravdu. *(Odejde.)*

KRÁL

Běda, stíny mých předků se chvějí zármutkem.

Kdo za nás, až tu nebudeme,
vykoná oběť? Naše vzdechy
nedojdou sluchu, s pláčem jdeme
k tmám bez útěchy.

Zhroutí se.

KOMORNÍK *(zděšeně přiběhne)*

Vzpamatuj se, pane, vzpamatuj se!

SANUMATÍ

Běda, běda! Je zde světlo, ale on vidí jenom
temnou noc. Potěším ho! - Ale ne! Matka
velikého Indry říkala, že se král už brzy setká,
na přání bohů, se svou skutečnou královnou.
Počkám, až se čas naplní, a donesu zatím ra-
dostnou zprávu Šakuntale. *(Zmizí.)*

ŠAŠEK *(za scénou)*

Vražda! Pomoc! Vražda!

KRÁL *(naslouchá)*

Proč Mathavja volá o pomoc?

VÉTRÁVATÍ *(vejde)*

Zachraň, pane, svého přítele, hrozí mu smrt!

KRÁL

Kdo chce ublížit mému mladému příteli?

VÉTRÁVATÍ

Neviditelný duch ho uchopil, když stál na cim-
buří paláce.

KRÁL

Démoni - v mém domě?

ŠAŠEK *(za scénou)*

Příteli, pomoz mi, zachraň mne!

KRÁL

Neboj se, Mathavjo!

ŠAŠEK *(za scénou)*

Kdo by se nebál, kdo by nekřičel? Kosti ve mně
chrupou, lámě' mě to jako třtinu.

KRÁL *(se ohlédně)*

Podejte mi luk!

*Vejde dívka z královny řecké tělesné stráže a podá
mu luk a šíp.*

MÁTALI *(za scénou)*

Zemřeš! Zardousím tě, muži,
jako tygr gazelu,
pán ať zachrání tvou kůži,
kterou vztekle drásám, rvu.

KRÁL *(hněvivě)*

Ještě se mi posmívá! Počkej, teď půjde o tvou
kůži! *(Přiloží šíp a vystoupí na výstupek, s něhož
se rozhlíží na všechny strany.)* Nikdo tu není!

ŠAŠEK *(za scénou)*

Pomoc! Pomoc!

MÁTALI *(za scénou)*

Já tě vidím, ty mne ne!
I můj hlas tě zažene.

ŠAŠEK (*za scénou*)

Drží mne jako kočka myš. Ouvej!

KRÁL

Nespoléhej se příliš na svou neviditelnost. Můj šíp tě zasáhne, ať jsi kdokoli.

MÁTALI

Zbraně odlož, velký králi,
dosud nenastal tvůj čas.
Kéž tvá země Indru chválí!
Přináším ti jeho vzkaz.

KRÁL (*snímá šíp s luku*)

To je Mátali! Vítám tě, vozataji velikého Indry!

ŠAŠEK (*vejde*)

Ty ho ještě vítáš! A on se mne div kůži nestáhl!

MÁTALI (*s úsměvem*)

Titánové kříží dráhu
Boha slunce. Temnou noc
prostřeli až k jeho prahu.
Indra tě zve na pomoc.
Tebe, králi, nepoleká
vojsko temnot s pluky hrůz.
Vstup sem, hle Bůh slunce čeká,
odveze tě jeho vůz.

KRÁL

Jsem šťasten, že mi Indra prokázal takovou čest.
Ale proč sis tak krutě zahrával s mým ubohým
přítelem Mathavjou?

MÁTALI

Chtěl jsem v tobě vzbudit hněv.
Prohrábneš-li oheň, vzplane.
Tak i v muži vzkypí krev,

když se napřáhneme k ráně,
v muži, který nemá sil,
který jenom stesku žil!

KRÁL (*k šaškovi*)

Příteli, Indrova vůle je mi svatá. Jdi k ministru
Pišunovi a řekni, aby chránil mé poddané svou
moudrostí. Můj luk je napjat proti jinému
nepříteli.

ŠAŠEK

Ano, milý pane! (*Odejde.*)

MÁTALI

Vstup sem ke mně, vůz je zde.
stojí k jízdě vítězné!

Předehra

Král a Mátali ve vzdušném voze.

KRÁL

Mátali, ačkoli jsem vyplnil Indrův příkaz a pobil Titány, přece jsem si nezasloužil tak laskavého přijetí od Boha slunce.

MÁTALI *(s úsměvem)*

Jste oba příliš skromní. Ty si ceníš příliš nízko službu, kterous mu prokázal, a Indrovi se zase zdá, že tě odměnil příliš chudě.

KRÁL

Ale vždyť mě vyznamenal před ostatními bohy tím, že mne posadil k sobě a věncem z květů, který si sňal s hlavy, ozdobil mé čelo.

MÁTALI

Ale vždyť jenom tvé šípy osvobodily nebesa od strašných nepřátel.

KRÁL

To je pravda. Ale splní-li sluha dobře svůj úkol, pak jenom proto, že poslechl pokynů svého pána.

MÁTALI

Snad. *(Popojede o kousek dál.)*

Hleď, králi, tvá sláva ozařuje nebesa jako slunce.

A zlatým věncem zdobí tvoje spánky
a zlatou ostruhou tvá chodidla.
Rozhlédni se - hle, krásné nebešťanky
půjčily bohům svoje líčidla,
a jimi kreslí boží ruce znova
na proužky z kůry stromů posvátných
skutky, v nichž trvá sláva Dušjantova,
a radují se z nich.

KRÁL

Mátali, když jsme včera jeli vzhůru, dychtil jsem po boji s Titány tak, že jsem se ani nedíval na cestu. V kterých končinách nebe jsme teď?

MÁTALI

Zde vidíš stopy větru Paravahy, který roztáčí hvězdy, aby se jejich světla dostalo všem.

KRÁL

Proto takový klid v duši. *(Ohlédne se z vozu dolů.)* Hleď, teď jsme v končinách oblaků.

MÁTALI

Jak to poznáš?

KRÁL

Jsou orosena kola vozu,
jedeme tiše, bez hlomozu
a ptáci prolétají se zpěvem
paprsky kol - a pod námi je zem
a cítím déšť a blesky kolem zvoní
a ohněm září na postrojích koní.

MÁTALI

Brzy budeme na pevné zemi.

KRÁL (*hledí dolů*)

Při rychlé jízdě dolů je na zem pod námi podivuhodný pohled.

Vrcholy hor se řítí proti nám,
podoby dostává se krajinám
a od sebe se oddělují lesy,
jež prve v jednu vlnu splývaly,
a jezera jak drobné opály
před zraky rostou, až se člověk děsí,
jako by z propastí, jež letí sem,
vymrštil někdo proti nebi zem,
až v prudké závratí se blíží ke mně!

MÁTALI (*hledí s úctou dolů*)

Ó nádherná a milovaná země!

KRÁL

Jak se jmenuje ta hora, jejíž paty omývá dvojí
moře a z níž tryská zlatý proud?

MÁTALI

Zlatý vrch. Sídlo bohatství. Pro kajícíky je
posvátným místem dovršení. Moudrý otec bohů
Maríča, vnuk Brahmův, zde koná se ženou
přísné pokání.

KRÁL

Jaká šťastná náhoda! Chci mu projevít svou úctu.

MÁTALI

To je dobrá myšlenka. Sestupme níž!

KRÁL (*udiveně*)

Už jsme se dotkli země. Jaký let! A kola neslyšíš
se otáčet.

MÁTALI (*s úsměvem*)

Je to přece vůz boha Indry. Všechny divy jsou
jeho dílem. (*Přitahuje otěže.*) Jsme před poustev-
nou velikého světce.

Hra

Maríčův háj s fantastickými stromy.

KRÁL

Jak je tu rozkošně! Ani háj Indrův se tomuhle
místu nevyrovná. Ponořil jsem se snad do jezera
ambrosie?

MÁTALI

Jen vystup!

Oba vystoupí.

KRÁL

Vidím, že jsem v nebeském háji, kde všechno
pozemské ustoupilo.

Zde živi jsou ovocem pokání,
syťí se větrem, který vane
v korunách stromů krásy nevidané,
a jejich čerstvý stín je zaclání,
když vstoupí nazí do posvátné lázně
zde mezi lotosy a jasmíny,
nebo když tráví léta, hodiny
v myšlenkách bez touhy a bázně,
že svede je tvář krásných nebešťanek.
K nohám jim sedá unavený vánek
a oni vědí u vytržení
o našich snech, o našem stvoření.

MÁTALI

Ano, mysl velikých duchů se nese vzhůru. Posad se zde u ašókového stromu. Poohlédnu se zatím po vhodné příležitosti, jak tě ohlásit Indrovu učiteli.

KRÁL

Jak chceš.

Usedne. Mátali odejde.

KRÁL *(jemuž se zachvělo pravé ramě)*

Ach, pravé ramě se mi zachvělo! Vždyť mé srdce už dávno netouží, je mrtvé...

POUSTEVNICE *(za scénou)*

Nebuď tak zpupný!

KRÁL

Zde není místo pro zpupnost. To patřilo mně? *(Rozhlíží se s úsměvem.)* Chlapec! Ale nechová se jako dítě. Hraje si se lvím mládětem jako s kočkou. Cuchá mu hřívu.

Objeví se chlapec s dvěma poustevnicemi a lvíčetem.

CHLAPEC

Otevři tlamu, lve! Spočítám ti zuby.

PRVNÍ DĚVČE

Nebuď nezpůsobný! Proč týráš mladá zvířata?

Což kdyby někdo týral tebe?

DRUHÉ DĚVČE *(s povzdechem)*

Nadarmo ti neříkají moudří otcové Velký přemožitel.

KRÁL

Co mne k tomu chlapci táhne? Jako by to byl můj vlastní syn. Ach, snad proto, že sám nemám děti.

PRVNÍ DĚVČE

Počkej, počkej, lvice tě roztrhá, nenecháš-li jejího synka na pokoji!

CHLAPEC *(posměšně)*

To je hrůza! *(Zatne vzdorně rty.)*

KRÁL

Je v něm skryto sémě velké síly, jiskra, z níž jednou vzplane požár.

DRUHÉ DĚVČE

Puť to lvíčátko. Dám ti jinou hračku.

CHLAPEC

A kde ji máš? Dej mi ji hned.

PRVNÍ DĚVČE

Nedá se uklidnit slovy. V mé chatě je páv pestře pomalovaný. Přines mu ho!

DRUHÉ DĚVČE

Už jdu. *(Odejde.)*

CHLAPEC

A zatím si budu hrát tady s tím... *(Zasměje se na poustevnici a hraje si dál s lvíčetem.)*

KRÁL

Ten divoký chlapec mi učaroval.

Ach, jaká rozkoš dítě mít -
políbit je a pohladit
ty vlásky, které vítr cuchá,
a hebké tváře z prachu mýt,
když umouní se neposlucha -
ach, jaká rozkoš dítě mít -
a když se vyspí do růžova,
počítat jeho první slova.

PRVNÍ DĚVČE (*spatří krále*)

Vznešený pane, pojď a osvobod' malého lvíčka, ať už ho ten rozpusta netrýzní.

KRÁL (*s úsměvem přistoupí*)

Synu velikého mudrce! Proč urážíš už odmalička zvyky posvátného háje, který se s láskou ujímá i nejzavrženějšího tvora?

PRVNÍ DĚVČE

Vznešený pane, to není dítě kajícníků.

KRÁL

Hned jsem si to myslil. (*Plní dívčinu prosbu a dotkne se při tom chlapce. K sobě*) Ach, jak musí být jeho otci, když mi při prvním dotknutí proběhlo tělem tak sladké zachvění.

PRVNÍ DĚVČE (*oba pozoruje*)

To je úžasné!

KRÁL

Čemu se divíš?

PRVNÍ DĚVČE

Ta podoba. Jako by ti z oka vypadl. A jak si dá říci, jinému by vyškrabal oči.

KRÁL (*se mazlí s chlapcem*)

Když není dítětem kajícníků, z jakého tedy pochází rodu?

PRVNÍ DĚVČE

Z rodu Puruovců.

KRÁL (*k sobě*)

Jak? Z mého rodu? Ale sem nikdo nepřichází ze své vůle.

PRVNÍ DĚVČE

Máš pravdu. Ale jeho matka je příbuznou víl

a tak se stalo, že se chlapec narodil v háji kajícníků.

KRÁL (*stranou*)

Druhý paprsek naděje! (*Hlasitě*) A jak se jmenuje jeho otec?

PRVNÍ DĚVČE

Jméno muže, který zapudil svou ženu, nepřejde přes mé rty.

KRÁL (*tiše*)

Jako by ta slova padala na mou hlavu. Mám se ještě zeptat na jméno matky? Ale ne, nesluší se, abych se staral o cizí ženu.

Vejde druhé děvče a nese hliněného páva.

DRUHÉ DĚVČE (*k chlapci*)

Sarvadámano, podívej se na toho krásného ptáka. Víš, jak se jmenuje? Šakunta. Lahodně zní to jméno!

CHLAPEC (*zdvihne hlavu*)

Kde je maminka?

PRVNÍ DĚVČE

Ach, jak má maminku rád! Trochu podobné jméno - a již si na ni vzpomene!

KRÁL (*k sobě*)

Což se matka opravdu jmenuje Šakuntalá? Ale vždyť je tolik podobných jmen! Nebo mne to jméno mámní jako přelud na poušti?

DRUHÉ DĚVČE (*zděšeně*)

Ó běda! Talisman s jeho zápěstí zmizel!

KRÁL

Smekl se mu s ruky, když dováděl s lvíčetem. (*Chce jej zdvihnout.*)

OBĚ DÍVKY (*polekány*)

Nedotýkej se ho!

Král však jej zatím zvedl. Obě dívky v údivu kříží
ruce na prsou a hledí na sebe.

KRÁL

Čeho jste se lekly?

PRVNÍ DĚVČE

V náramku je léčivá bylina zvaná Nepřemo-
žitelná. Svatý Maríča ji daroval chlapci, když
ho v den jeho narození zasvěcoval. Upadne-li na
zem, smí ji zdvihnout jen dítě nebo jeho rodiče.

KRÁL

A dotkne-li se jí někdo jiný?

PRVNÍ DĚVČE

Změní se v hada a uštkne ho.

KRÁL

A stalo se to už někdy?

OBĚ

Už častokrát!

KRÁL (*radostně k sobě*)

Ach, jak dlouho jsem čekal na tuto blaženou
chvíli! (*Obejme chlapce.*)

DRUHÉ DĚVČE

Pojď, Suvrato, povíme Šakuntale, co jsme viděly.
Odběhnou.

CHLAPEC

Puť mne. Chci k mamince.

KRÁL

Můj synáčku, půjdeme k ní oba.

CHLAPEC

Mým otcem je král Dušjanta, a ne ty!

KRÁL (*s úsměvem*)

Ted' mám jistotu.

Vystoupí Šakuntalá s vlasy stočenými v pletence,
v šedém kajícnickém rouše.

ŠAKUNTALÁ (*k sobě*)

Náramek zůstal náramkem.

Úzkostí se mi srdce chvěje,
že hříčkou vlastních smyslů jsem,
že budu zase bez naděje.

KRÁL (*spatřiv Šakuntalu*)

Ty smutné vrásky kolem úst
ryl ostře dlouhý přísný půst
a bledost pokryla jí líce.

Je v šedém rouchu kajícnice,
vlasy má chudě spletené.

Mou vinou žije v odloučení,
v popel se její krása mění.
Zdalipak ještě vzpomene?

ŠAKUNTALÁ (*spatří krále*)

Kdo je ten bledý, smutný host?

Můj manžel? Vždyť ho nepoznávám.

Tak lehce naději se vzdávám
a pak mne bolí skutečnost.

CHLAPEC (*přistoupí k matce*)

Maminko, kdo je ten muž? Objímá mne a říká
mi synáčku.

KRÁL

Tys nepoznala svého muže?

Všechno se změnilo k dobrému.

Ach, těš se štěstí našemu
a po trnech se dotkneš růže.

ŠAKUNTALÁ

Srdce mi bije jako zvon.
Snad bohové se smilovali
a vrátili mi, co mi vzali.
Opravdu, přece je to on.

KRÁL

Mým očím a mé paměti
mrak zakrýval tě jako lunu
a dnes tě dítě vede k trůnu
a nemá o tom ponětí.
Jak se nám v srdcích vyjasnilo!
Ach lásko, to je tvoje dílo.

ŠAKUNTALÁ

Kde počal se ten šťastný den?
Všechno je pravda a ne sen?

KRÁL

Má krásná ženo!

ŠAKUNTALÁ

Drahý muži!
Pláče.

KRÁL

Dnes radost všeho světa snad
ještě si z našich srdcí dluží.

CHLAPEC

Maminko, kdo je ten pán?

ŠAKUNTALÁ

Ach dítě, jak se můžeš ptát?

KRÁL (*se vrhne Šakuntale k nohám*)

Odpusť mi všechno, moje milá!

ŠAKUNTALÁ

Odpouštím ráda... svému snu.
Snad jsem se těžce provinila
v některém ze svých životů
a kletba viny padla na mne
v den, kdys mne zahnal od prahu.
Tenkrát mé štěstí bylo klamné.

KRÁL

To já jsem ztratil rozvahu
v té temné chvíli, nikdo jiný.

ŠAKUNTALÁ

A na tvou paměť padly stíny.
A kdo ty stíny rozehnal,
že vidíš jasně, láskyplný?

KRÁL

Ten prsten, který jsem ti dal
a který ti pak vzaly vlny.

ŠAKUNTALÁ (*spatří prsten*)

Ach, ten!

KRÁL

Ten, ano - a je tvůj.
Podává jí prsten.

ŠAKUNTALÁ

Já nevím - mám se zklamat znovu?

KRÁL

Má drahá, teď mi důvěřuj!

ŠAKUNTALÁ

Ten kousek studeného kovu
mne dlouhá léta žalu stál.
Proč tenkrát u mne nezůstal?

MÁTALI (*vystoupí*)

Znova jste se zasnoubili. Hledte, i chlapec se radostí usmívá.

KRÁL

Mé přání se splnilo. Ví Indra o mém štěstí?

MÁTALI (*s úsměvem*)

Ach, jak jsi bláhový!
Nejvyšší ze všech bohů,
Bůh slunce, všechno ví
od země po oblohu.

Ale pojď už, syn Maríčův na tebe čeká.

KRÁL (*k Šakuntale*)

Jdi napřed s naším dítětem.

ŠAKUNTALÁ

Stydím se s tebou předstoupit
před Mistra.

KRÁL

Osud náš je v něm.

Neostýchej se.

ŠAKUNTALÁ

Myslíš, že mám jít?

KRÁL

Pojď, nejkrásnější ze všech žen!

ŠAKUNTALÁ

Ach, jak je šťastný tento den!

Jdou.

Maríča se svou chotí Aditi se objeví na trůně.

MARÍČA (*hledě na krále, k Aditi*)

To je Dušjanta, pán země, přední bojovník tvého syna v boji s Titány. Jen zásluhou jeho luku slouží ostrýšíp Indrův jenom k ozdobě, nikoli jako zbraň.

ADITI

Jeho tvář je vznešená.

MÁTALI

Ó králi! Rodiče bohů hledí na tebe laskavým zrakem jako na syna.

KRÁL (*se uklání*)

Dušjanta, sluha Indrův, sklání se před vaší velebností.

MARÍČA

Chraň, synu, ještě dlouho zemi.

ADITI

Buď, synu, hrdinou nepřemožitelným!

ŠAKUNTALÁ

Přijměte pokornou úctu mou i mého syna.

MARÍČA

Kéž láska tvého chotě nikdy nezhasne!

ADITI

Kéž tvůj syn je dlouho živ a kéž je pýchou vašich obou rodů. Usedněte!

Posadí se vedle Maríči.

MARÍČA (*ukazuje na jednoho po druhém*)

Buďte šťastni! Ctnostná Šakuntalá, krásné dítě a statečný muž - toť ušlechtilá trojice, v níž se setkává v nejšťastnějším spojení věrnost, štěstí a čin.

KRÁL

Ó nejsvětější, splnili jste mé přání ještě dřív, než jsem vás směl spatřit. Vaše milost je tak vzácná. Nejdříve objeví se květ a potom sladké plody, nejdříve přijdou mraky, teprv potom déšť, takový je běh světa. Ale vy jste mne obšťastnili dřív, než jsem poznal blaho vašeho pohledu.

MÁTALI

Tak dokazují stvořitelé světa svou přízeň.

KRÁL

Ó přesvatí, těžce jsem se prohřešil na svatém Kanvovi, který je ratolestí vašeho kmene, a zavrhł jsem vaši služebnici, když na mé oči padł závoj zapomenutí.

MARÍČA

Nestalo se tak tvou vinou. Poslyš, jak to bylo. Když víla Ménaká k nám přivedla svou zarmoucenou dceru, zvěděl jsem všechno pomocí hlubokého soustředění. Tvá choť byla stížena kletbou Durvásasovou. Tobě uloupil paměť. Kletba zmizela ve chvíli, kdy jsi spatřil prsten.

KRÁL (*s ulehčením*)

Jsem tedy bez viny!

ŠAKUNTALÁ (*k sobě*)

Buď bohům dík! Teď konečně vím, že mne nezavrhł z nedostatku lásky, ale že já sama na něho přivolala kletbu.

MARÍČA

Nehněvej se na svého chotě. Dýchneš-li na zrcadlo, nevrátí obraz, i kdyby zářil jako jasná luna. Teď je zase docela tvým, jako byl v dáv-
ných dobách štěstí.

KRÁL (*vezme chlapce za ruku*)

Hle, nositel slávy rodu Puruovců.

MARÍČA

Vidím v něm pána světa. V nezadržitelném letu od moře k moři, od země k zemi strhne na sebe vítězství za vítězstvím.

KRÁL

Nejsvětější ho přijal pod svou ochranu.

ADITI

Měl by však být zpraven také Kanva o štěstí své dcery.

ŠAKUNTALÁ (*tiše*)

Bohyně vyslovila mé tajné přání.

Na Maríčův pokyn vejde žák.

MARÍČA (*k žáku*)

Leť vzduchem k ctnému Kanvovi a zvěstuj mu radostnou zprávu, že král nabył paměti a přijal Šakuntalu i jejího syna.

Žák odejde.

MARÍČA (*ke králi*)

Vstup nyní do vozu svého přítele Indry a odeber se do svého města.

KRÁL

Jak poroučíš, nejsvětější.

MARÍČA

Chraň Indra tebe i tvůj lid a cestou slávy ať se ubírají děti tvých dětí, které jednou bájí a písní chceme oslavit.

KRÁL

Nejsvětější, buď ke mně shovívavý. Pro sebe nechci ani lístek slávy, jen mému lidu, bože, přej, korunu slávy jemu dej!

SVĚTOVÁ ČETBA

Svazek 260

Řídí Zdeněk Štolba

KÁLIDÁSA - FRANTIŠEK HRUBÍN

ZTRACENÝ PRSTEN

(ŠAKUNTALÁ)

*Podle překladů Kálidásova dramatu „Abhidžñánašakuntalá“
zpracoval František Hrubín. Předmluvu napsal Ivo Fišer.
Graficky upravil František Muzika*

Vydalo Státní nakladatelství krásné literatury a umění, n. p.,
jako svou 1281. publikaci v redakci krásné literatury.
Praha 1961 - Odpovědný redaktor Miloslav Žilina

Vytiskl MÍR, novinářské závody, n. p., závod 1, Praha 1 -
Nové Město - Stran 123 - 3,63 autorských archů, 3,73 vy-
davatelských archů - D-10*10023

*Náklad 7000 výtisků - Tematická skupina 13/5
Vydání druhé, v SNKLU první*

*Cena kart. 5,60 Kčs
63/VIII-14*